

2019

Svenska
sidor
6, 38-42

English
pages
7, 43-47

DIGIOSAAJAT

Kansalliskirjaston palvelut perustuvat pitkälti avoimeen lähdekoodiin **14**

WITTENBERGISTÄ HELSINKIIN

Mikael Agricolalle kuulunut kirja lahjoitettiin Suomeen **21**

SIVISTYKSEN PUOLUSTUS

Sari Kivistö ja Sami Pihlström pohtivat akateemisen elämän suuntaa **30**

OMILLA JUURILLA

Anna Kortelainen löysi Finnasta tutun tarinan

10

LUKUJA 2018

Kansalliskirjasto

115

hyllykilometriä
kirjoja ja muuta

150

vuotta digi-
toituja lehtiä
digi.kansalliskirjasto.fi

Kansalliskokoelma

10 000

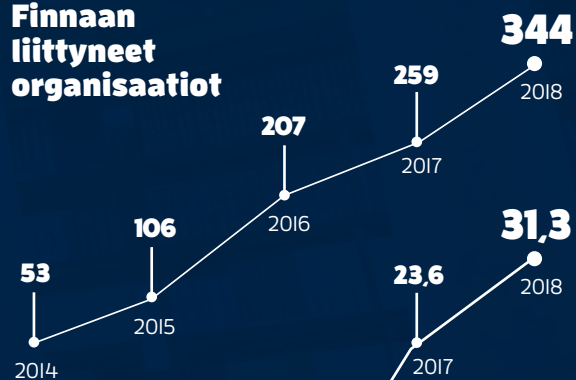
uutta kirjaa

50 000

uutta pienpainatetta

Finna

**Finnaan
liittyneet
organisaatiot**

**Käynnit
Finnassa**

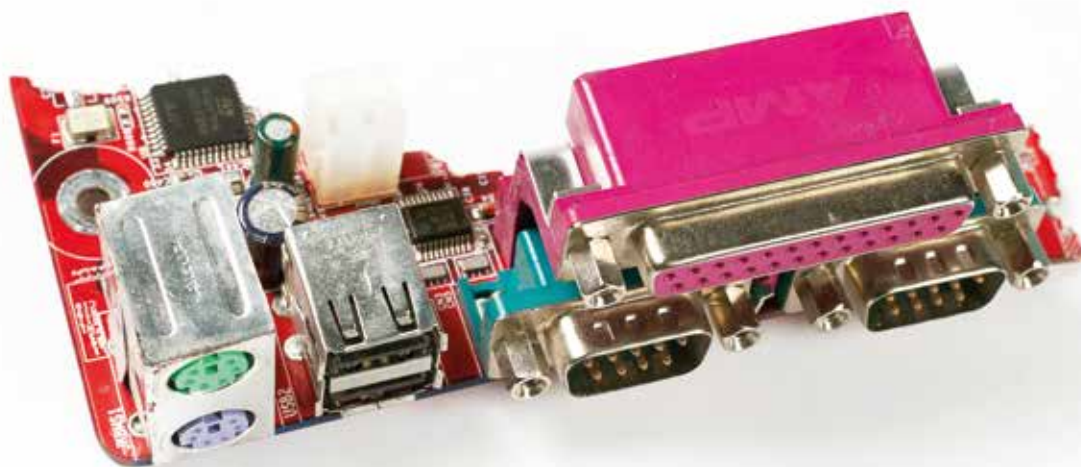
(miljoonaa kävijää / vuosi)

SISÄLTÖ

14

OSAAJAT

Huippukoodaajat kehittävät palveluja kirjastoille ja käyttäjille.

10

PALVELUT

Anna Kortelaiselle Finna-palvelu on kuin toinen koti.

21

LAHJOITUS

Mikael Agricolalle kuulunut teos päättyi testamenttilahjoituksen myötä Kansalliskirjastoon.

26

JULKAISTUA

Elokuvakulttuurin suurmiehen Peter von Baghin aineistoja julkaistaan e-kirjoina.

30

AJASSA

Sivistyksen puolustus. Mihin suuntaan kulkee akateeminen elämä?

33

AJASSA

Ylikirjastonhoitaja emeritus Kai Ekholm pohtii kirjastojen merkitystä.

LISÄKSI

Lukuja **3**
Pääkirjoitus **5**
Kansalliskirjastossa tapahtuu **8**
Avoin julkaiseminen **36**

Kansalliskirjaston vuosijulkaisu 2019
ISSN 2490-175X (painettu)
ISSN 2669-834X (verkkojulkaisu)

JULKAISIJA
Kansalliskirjasto

PÄÄTOIMITTAJA
Marko Oja

TUOTTAJA
Legendium Oy
Marjo Tiirikka

ULKOASU JA TAITTO
Legendium Oy
Laura Ylikahri

KANNEN KUVA
Marko Oja

PAINOPAIKKA
SP-Paino Oy

Kulttuuriperintöä kaikille

Muisti on meille kaikille tärkeä. Ilman sitä olisi vaikeata tulla toimeen. Muisti auttaa meitä henkilöinä, mutta myös yhteiskuntana, orientoitumaan mitä erilaisimmissa tilanteissa ja ympäristöissä. Muisti auttaa meitä hahmottamaan nykyisyyttä, ihmisenä olemisen ehtojamme ja tulevaisuuden ainakin joitakin näkymiä.

Muistitieto ei ole vaan hyödyllistä ja kiinnostavaa, se antaa meidän elämällemme merkitystä ja syvyyttä. Historian tuntemus ja ”menneisyyden hallinta” voi antaa meille ja elämällemme uusia merkityksiä, uutta ymmärtämystä ja avata kiinnostavia konteksteja. Samalla historia ja muistitieto muistuttavat yhteiskuntamme jatkuvista muutosprosesseista. Muistitieto auttaa meitä katsomaan tulevaisuuteen tai tarkastelemaan nykypäivää pitkän perspektiivin näkökulmasta.

Kansalliskirjasto on kansakuntamme kulttuuriperinnön ja muistitiedon kannalta merkittävin kirjasto. Keskeisiin tehtäviin kuuluu tämän kansallisen eri tavoin julkaistun perinnön ja tiedon välittäminen kaikille suomalaisille. Kansalliskirjasto tuottaa ja välittää eri muodoissa tietosisällöjä tutkimukselle, opiskelulle, kansalaisille ja

yhteiskunnalle. Kulttuuriperintömme kannalta ainutlaatuiset palvelut varmistavat sen, että voimme tarkastella kulttuuriamme monipuolisesti eri lähteitä käyttäen.

Kansalliskirjasto on viime vuosina panostanut menestyksellisesti digitaalisten palveluiden kehittämiseen. Digitaaliset palvelut tukevat ennen näkemättömällä tavalla monitieteistä ja alojen rajoja ylittävää tutkimusta, mutta myös sivistystä ja historianharrastusta sekä muistitiedon monipuolista käyttöä. Avoin tiede ja julkaiseminen tuo enenevin määrin tietoa ja sisältöjä digitaalisessa muodossa. Avoin tiede ja digitaaliset ihmistieteet ovat kuitenkin vasta lähtökuopissaan. Kansalliskirjasto osallistuu digitaalisen ympäristön kehittämiseen ja pyrkii varmistamaan kasvavia määriä avoimia digitaalisia palveluja sekä kulttuuriperintömme monipuolista saatavuutta.

Tämä ensimmäinen Kansalliskirjaston vuosijulkaisu julkaistaan edeltäjänsä Kansalliskirjasto-lehden sijaan. Vuosijulkaisun tehtävänä on tiedottaa Kansalliskirjaston merkittävistä ja kaikille avoimista palveluista. Ensimmäisen pääkirjoituksen kirjoittajana tunnen suurta iloa olla mukana levittämässä tätä ilosanomaa!

Cecilia af Forselles
Ylikirjastonhoitaja, FT

Ett kulturarv för alla

Minnet är viktigt för oss alla. Utan det skulle vi ha svårt att klara oss. Minnet hjälper oss som personer, men också som samhälle, att orientera oss i olika situationer och miljöer.

Minnet hjälper oss att uppfatta nutiden, våra förutsättningar som människor och åtminstone en glimt av framtiden.

Minneskunskapen är inte bara nyttig och intressant, utan den ger vårt liv mening och djup. Kännedom om historien och ”kontroll över det förflutna” kan tillföra oss och våra liv ny innebörd, ny förståelse och öppna upp intressanta sammanhang. Samtidigt påminner historien och minneskunskapen vårt samhälle om ständiga förändringsprocesser. Minneskunskapen hjälper oss att blicka mot framtiden eller betrakta nutiden ur ett långt perspektiv.

Nationalbiblioteket är det viktigaste biblioteket för vår nations kulturarv och minneskunskap. Till de centrala uppgifterna hör att förmedla det nationella kulturarvet och minneskunskapen i olika publikationsformer till alla finländare. Nationalbiblioteket producerar och förmedlar informationsinnehåll i olika format för forskning, för studier, till medborgarna och till samhället.

De unika tjänsterna i anslutning till vårt kulturarv garanterar att vi kan undersöka vår kultur på ett mångsidigt sätt med hjälp av olika källor.

Nationalbiblioteket har under de senaste åren gjort framgångsrika satsningar på att utveckla digitala tjänster. De digitala tjänsterna stöder tvärvetenskaplig och gränsöverskridande forskning på ett aldrig tidigare skådat sätt, men även bildningen och historieintresset samt mångsidig användning av minneskunskap. Öppen vetenskap och fri tillgång ger upphov till allt mer information och innehåll i digitalt format. Öppen vetenskap och digital humaniora ligger dock fortfarande i startgroparna. Nationalbiblioteket deltar i utvecklingen av den digitala miljön och strävar efter att garantera en växande mängd öppna digitala tjänster samt mångsidig tillgång till vårt kulturarv.

Denna första upplaga av Nationalbibliotekets årspublikation ersätter sin föregångare, Nationalbibliotekets tidning. Årspublikationen har som uppgift att informera om Nationalbibliotekets betydelsefulla och allmänt tillgängliga tjänster. I egenskap av författare till den första ledaren känner jag stor glädje över att få vara med och sprida detta glädjebudskap!

Cecilia af Forselles
Överbibliotekarie, FD

INNEHÅLL

38

Finna är en skattkammare

Nationalbibliotekets tidsskrifter och Finna-tjänsten är oersättliga för filosofie doktor **Anna Kortelainen**.

39

Öppna tjänster tillgängliga för alla

40

Ett verk som tillhört Mikael Agricola till Nationalbiblioteket

41

Peter von Baghs material publiceras som e-böcker

42

För öppen tillgång

Cultural heritage for all

Memory is important for us all. Life would be difficult without it. Memory helps us as individuals, but also as a community, to orientate in the most varied situations and environments. Memory helps us make sense of the present, our human condition and form at least some kind of a future outlook.

Historical memory is not only useful and interesting. It also brings meaning and depth to our lives. Knowledge about history and the “management of the past” can bring new significance and understanding to us and our lives, and open up intriguing contexts. At the same time, history and historical memory remind us of our society’s continuous process of change. Historical memory helps us set our sights on the future or view the present with the benefit of a long perspective.

The National Library is the most important library in terms of our nation’s cultural heritage and historical memory. Its key duties include passing on the national cultural heritage and historical memory, published in different formats, to all Finns. The National Library produces and conveys data contents in various formats for research and studying and to citizens and society.

The services, unique in terms of our cultural heritage, ensure that we can view our culture from different aspects, using a variety of sources.

In recent years, the National Library has successfully invested in the development of digital services. Digital services support, in unprecedented ways, multidisciplinary research that transcends the borders of different fields, but also education and historical interests and the varied use of historical memory. Open science and open-access publishing make an increasing amount of information and content available in digital format. Even so, open science and Digital humanities have only taken their first steps. The National Library participates in the development of the digital environment and aims to ensure an increasing number of digital services and the availability of our cultural heritage in different formats.

This National Library of Finland Bulletin, the first of its kind, follows its predecessor, Kansalliskirjasto magazine. The bulletin is tasked with communicating the National Library’s important services, open to everyone. As the writer of the first editorial, it gives me great joy to be involved in the communication of these good news!

Cecilia af Forselles
Director, Ph.D.

INSIDE

43

Finna is a treasure trove

The National Library’s magazines and newspapers as well as the Finna service are invaluable to **Anna Kortelainen**, Ph.D.

44

Open-source services made available for everyone

45

A book that used to belong to Mikael Agricola was donated to the National Library

46

Peter von Bagh’s materials published as e-books

47

In favour of open-access publishing

NAISIA KANSALLISKIRJASTOSSA

NAISIA KANSALLISKIRJASTOSSA -KIRJA esittelee yli 300 suomalaista naista 1700-luvulta 1900-luvulle.

Mukana on runsaasti edelläkävijänaisia, kuten terveydenhoidon ammattilaisia, yhteiskunnallisia vaikuttajia, laulutaiteilijoita, kirjailijoita ja kuva- ja säveltaiteilijoita. Upeasti kuvitetussa kirjassa saavat äänensä kuuluviin myös joukko tuntemattomampia naisia.

Kirjan on toimittanut tietokirjailija **Marjut Hjelt**. Naisten asemaa historias-

sa kuvaavat tervehdyssanat on kirjoittanut kirjailija **Kaari Utrio**.

Myyntituotolla tuetaan kirjaston ystävätoimintaa ja työtä kulttuuriperinnön säilyttämiseksi ja tunnetuksi tekemiseksi.

Naisia Kansalliskirjastossa -kirja (329 s.) on myynnissä Kansalliskirjaston asiakaspalvelupisteessä (Unioninkatu 36).

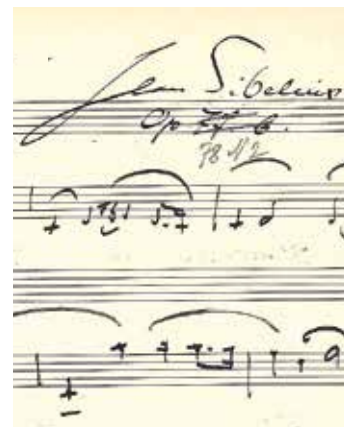
Hinta on 35 euroa, Kansalliskirjaston ystäville 30 euroa.

Liity Kansalliskirjaston ystäviin!

OLETKO KIINNOSTUNUT kirjaston toiminnasta ja kirjakulttuurista? Liity Kansalliskirjaston ystäviin! Ystävätoiminta on vapaamuotoista ja maksutonta, eikä liittyminen sido tai velvoita mihinkään. Tarkoituksena

on saada ystäviltä tukea kulttuuri-perinnön säilyttämiseen ja tunnetuksi tekemiseen. Tuki voi olla niin aatteellista kuin materiaalistakin.

Liittymisohjeet ja lisätiedot kansalliskirjasto.fi

Suosituksen F-duuri-romanssin (op. 78 nro 2) viulustemman käsikirjoitusta.

Sibeliuksen teokset viululle ja pianolle on julkaistu kriittisenä editioina

SIBELIUKSEN KOOTTUJEN teosten sarjassa on julkaistu 30. nide. **Anna Pulkkinen** toimittama nide sisältää Sibeliuksen opusnumeroidut teokset viululle tai sellolle ja pianolle.

Monet ensimmäisen maailmansodan aikana vuosina 1914–1918 sävelletyt teokset julkaistiin vasta 1920-luvulla. Niihin jäi usein säveltäjän harmiksi virheitä. Kriittisessä editiossa virheet on oikaistu Sibeliuksen omakätisten käsikirjoitusten pohjalta.

Varhaisin nide on vuodelta 1890 (Romans). Nide sisältää myös Sibeliuksen viimeiset opusnumeroidut teokset, 1929 valmistuneet viulukappaleiden kokoelmat op. 115 ja 116.

Sibeliuksen koottuja teoksia julkaisevat Kansalliskirjasto, Sibelius-Seura ry ja kustannusyhtiö Breitkopf & Härtel (Wiesbaden).

Asa keikkaili Kansalliskirjaston Kupolisalissa viime marraskuussa.

KUPOLI LIVE - ÄÄNTÄ KIRJASTOON!

Kupoli Live -konserttisarja tuo suomalaisia eturivin artisteja Kansalliskirjaston Kupolisaliin.

KONSERTTISARJA ESITTELEE ajan-kohtaisia muusikoita sekä heidän musiikillista taustaansa. Tirehtöörinä toimii itsekin vahvasti musiikin maailmassa mukana oleva, Finto-palvelussa työskentelevä Kansalliskirjaston tietoasiantuntija **Tuomas Palonen**.

Kupoli Live -tapahtumissa esitellään pop/rock-kentän tekijöitä ympäristössä, jossa tämän tyyllistä musiikkia harvemmin kuulee.

Esiintymään kutsuttu artisti on juuri julkaissut uuden levyn, josta hän itse luovuttaa yleisön edessä vapaakappaleen Kansalliskirjastolle. Keikkaa edeltää haastattelu, jossa keskustellaan artistia kiinnostavista aiheista ja kuunnellaan kotimaisia harvinaisempia äänitteitä Kansalliskirjaston kokoelmasta.

Vuonna 2018 tapahtumia oli kaksi: **Litku Klemetti** tammikuussa ja **Asa**

marraskuussa. Kupoli Live on saanut huomiota mukavasti mediassa ja täyttänyt salin kunakin iltana.

Vuonna 2019 Kupoli Live -tapahtumia on luvassa kolme: yksi keväällä (**Joose Keskitalo 23.5.**) ja kaksi syksyllä (artistit varmistuvat myöhemmin). Tapahtumat ovat ilmaisia ja ikärajattomia.

TEKSTI JA KUVA MARKO OJA

PALVELUT

Finna on kuin toinen koti

Kansalliskirjaston kirjat, lehdet ja Finna-palvelu ovat kirjailija ja tutkija Anna Korttelaiselle ehtymätön tiedon lähde ja aarreaitta.

TEKSTI MARJO TIIRIKKA, KUVAT MARKO OJA

Tilanne oli suorastaan hämmäntävä. **Anna Korttelainen** katseli Finna-palvelusta kuvia helsinkiläiskodeista 1960-luvun lopussa. Niiden joukossa oli kuvasarja, joka dokumentoi hänen lapsuudenkotiaan Museokadulta.

”Katselin kuvaa olohuoneesta, jossa opettelin kävelemään. Viimeisenä sarjassa oli valokuva joka oli otettu vanhempieni makuuhuoneessa. Tiirailin pinnasängyssä nukkuvaa vauvaa tarkemmin ja tajusin, että sehän olen minä!”

Helsingin kaupunki oli palkannut nuoren **Kari Haklin** kuvaamaan karuja hellahuoneita ja porvarillisia töölöläisasuntoja. Hän oli soittanut erään lääkäriperheen ovikelloa ja saanut luvan kuvata asunnossa ja perheenisän vastaanotolla.

Kansalliskirjaston lehdet ja Finna-palvelu ovat filosofian tohtori Anna Korttelaiselle korvaamattoman tärkeitä myös hänen työssään vapaana kirjailijana, taidehistorioitsijana ja tutkijana. Finna tarjoaa vapaan pääsyn yli kolmensadan suomalaisarkiston, kirjaston ja museon digitaalisiin aineistoihin, kokoelmaluetteloihin ja valokuviin.

Kirjoittaessaan elämäkertaa keräilijämesenaatista ja menestyneestä vaatealan yrittäjä **Sara Hildénistä** Korttelainen seurasi vaihe vaiheelta valokuvia paikoista, joissa Hildén oli

MIKÄ FINNA?

Finna.fi tuo Suomen museoiden, kirjastojen ja arkistojen aineistot kaikkien saataville. Yhdellä ja samalla haulalla näet kaikki avoimet aineistot, kuten esimerkiksi kirjat, lehdet, valokuvat, taide- teokset, opinnäytteet, äänitteet, videot ja nuotit. Pääset selaa- maan ja lukemaan verkossa saatavilla olevia aineistoja. Voit myös tehdä uusia lainoja ja varauksia eri kirjastojen aineistoihin yhdestä ja samasta paikasta.

finna.fi

ollut ja elänyt. Tie vei vaatimattomista oloista arvostetuksi muotialan yrittäjäksi ja lopulta Sara Hildénin taidemuseon perustajaksi Tamperelle.

”Kuljin Finnassa kuvasta kuvaan Saran elämän kronologian myötä ja pystyin kartoittamaan, tajuamaan, havainnollistamaan ja dokumentoimaan hänen siirtonsa ja askeleensa. Käsikirjoitus oli alusta lähtien myös kuvakäsikirjoitus”, Korttelainen kertoo.

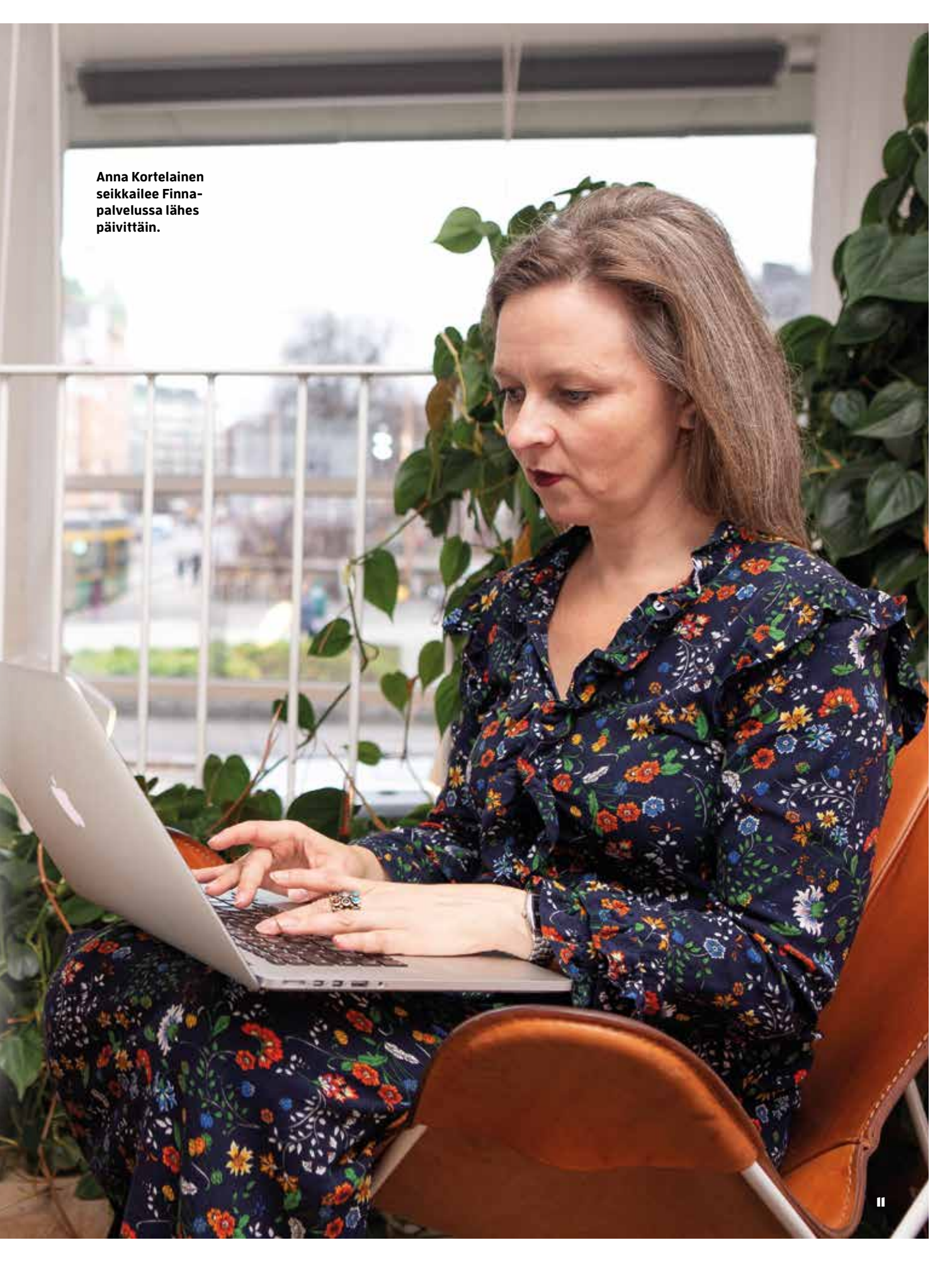
Valokuvista näkyy, miten Suomessa on eri aikoina eletty, miten pukeuduttu ja kotia sisustettu. Sieltä pystyy nappaamaan kirjoihin valtavasti yksityiskohtia. Korttelainen selaa Finnan kuvia lähes päivittäin.

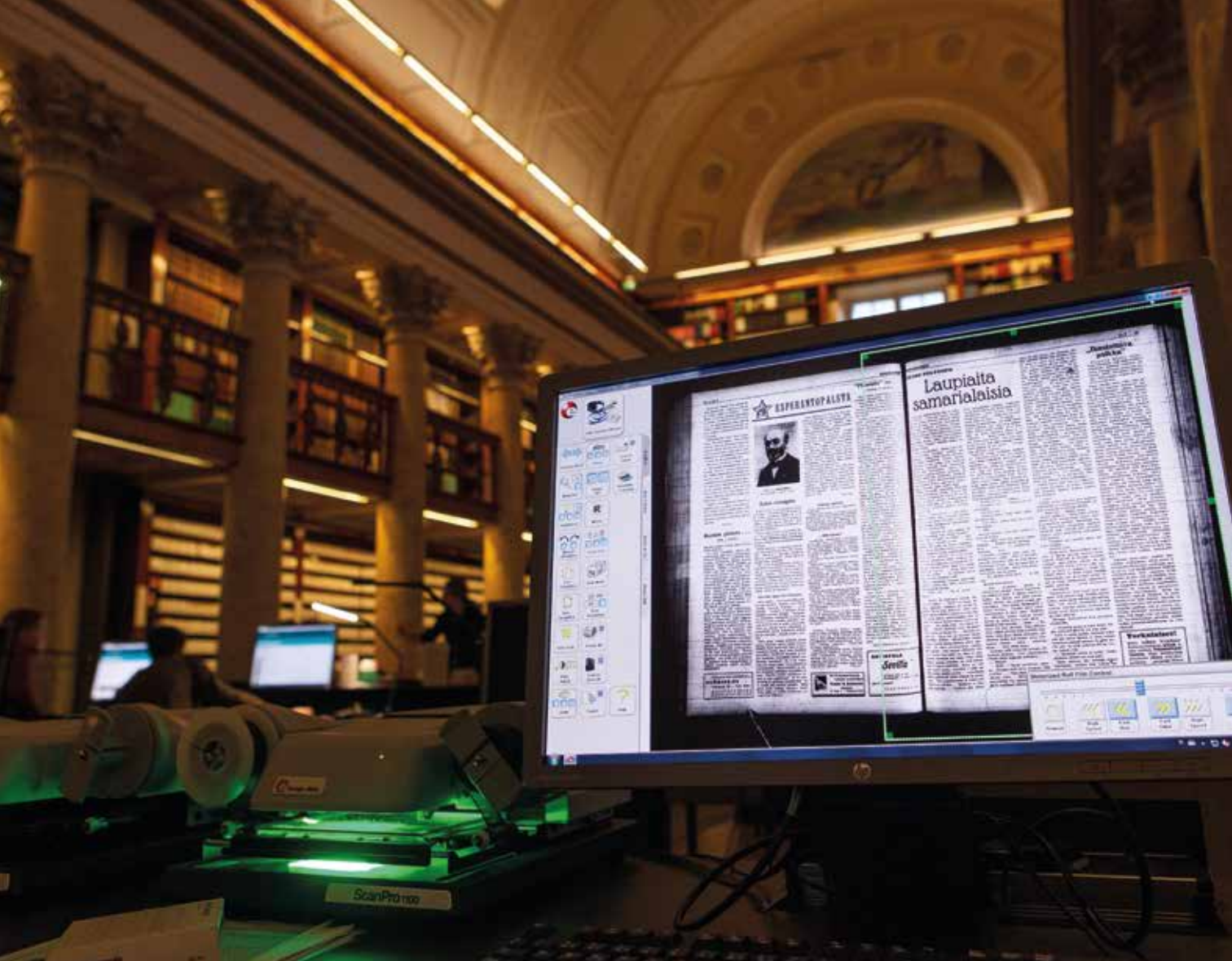
”Nimitän Finnaa tosissani toiseksi kodikseni”, hän sanoo.

Uusi tapa käyttää kirjastoa

Kirjaa *Hyvä Sara! Sara Hildénin kolme elämää* (Gummerus 2018) kirjoittaessaan Korttelainen löysi aivan uuden tavan tehdä työtä Kansalliskirjaston hoteissa. Hänelle tuli tarve löytää aitoa ja elämänläheistä dokumentaatiota vuosisadan alun Lempäälästä, torpantyttö Saran lapsuudenmiljööstä ja ennen kaikkea vuodesta 1918. Kansalliskirjaston digitoituista lehdistä eteen pongahti ällistyttyviä uutisia, skandaaleja ja tarinoita Lempäälän elämänmenosta. ➤

Anna Kortelainen
seikkailee Finna-
palvelussa lähes
päivittäin.

Anna Kortelainen löysi Kansalliskirjaston mikrolukulaitteelta täsmälleen saman aukeaman, jota hänen isoisänsä katsoi vanhassa valokuvassa (oik.). Selvisi, että isoisä katsoi omaa artikkeliaan Tulenkantajasta.

”Löytyi myös vähintäänkin niskavuorelainen väkivaltatarina, joka selitti osaltaan sitä, miksi Sara lähti Lempäälästä vuonna 1919. Omalla kotisohvillani siirryin sadan vuoden takaiseen Lempäälään ja näin, miten ihanteet murtuivat, ensimmäisen maailmansodan lama kurjisti elämää ja viimein neljän viikon taajamasota 1918 traumatisoi koko seudun.”

Sara Hildénkin rakasti kirjoja

Vaikka Sara Hildén kävi risaisesti koulua vain 13-vuotiaaksi asti, kirjat kiehtoivat häntä jo nuorena. Kiinnostuksen lukemiseen huomasi myöhemmin myös vaatekaupan omistaja, joka antoi kirjasuosituksia nuorelle myyjäharjoittelijalleen. Tämä sai luvan kanssa lukea, kun kaupassa oli hiljaista.

DIGITOIDUT LEHDET VERKOSSA

Kansalliskirjaston digitoimat historialliset sanoma- ja aikakauslehdet vuosilta 1771–1929 ovat avoimessa verkkokäytössä. Kaikkiaan sivuja on yli 14 miljoonaa. Kansalliskirjaston ja tekijänoikeusjärjestö Kopioston välinen sopimus mahdollistaa näiden digitaalisten aineistojen käytön vuoden 2020 loppuun. digi.kansalliskirjasto.fi

Lopulta Hildénille kertyi hyvin monipuolinen kotikirjasto. Niiden tärkeyttä kuvastaa se, että avioiduttuaan 1949 hän kirjasi joka ikisen teoksen avioehtoon.

”Kirjakokoelma näyttää akateemisen kansalaisen, älykön kirjastolta. Sara oli suurenmoisen lukenut ihminen, joka antoi kaiken liikenevän aikansa tietokirjallisuuden, kaunokirjallisuuden ja runouden lukemiseen. Hän luki uutuuskirjallisuutta ja suomennettua maailmankirjallisuutta ja suositteli kirjoja jopa rasittavuuteen asti kavaljeereilleen ja työntekijöilleen.”

Side menneisyyden ihmisiin

Kansalliskirjasto on digitoinut kaikki Suomessa vuosina 1771–1929 ilmestyneet sanomalehdet, jotka ovat kaikkien käytössä maksutta verkossa.

Uudempia digitoituja sanoma- ja aikakauslehtiä voi käydä selailemassa pääosin mikrolukulaitteita käyttäen Kansalliskirjastossa.

Oman hohtonsa upealle ja tunnelmalliselle kirjastolle tuo Kortelaisen mukaan se, kun ymmärtää lukevansa siellä kirjaimellisesti samoja kirjoja kuin esimerkiksi runoilija ja taidehistorian opiskelija **L. Onerva** 1900-luvun alussa. Toisinaan ideat kantavat kirjaksi asti.

”Fennica-kokoelmasta löysin kymmenisen vuotta sitten erään vuonna 1943 julkaistun kasvitieteellisen artikkelin Viipuriin puna-armeijan mukana ilmestyneistä vieraslajeista. Siitä lukupäivästä nousi perusidea toiseen romaaniini *Siemen* (Tammi 2016).”

Tulenkantajan lapsenlapsi

Mikrofilmilukulaitteen äärestä Kortelainen muistaa erään erityisen järisyttävän hetken. Hän selasi 1930-luvun Tulenkantajat-lehtiä, kuten arveli myös kommunistisen maailmankatsomuksen omanneen isoisänsäkin aikanaan tehneen. Isoisästä oli kotialbumissa valokuva, jossa hän levitteli suurta lehtiaukeamaa, jonka sisällöstä ei tarkemmin saanut selkoa.

Yhtäkkiä Anna Kortelainen tunnisti lukulaitteen ruudulla saman aukeaman, jota isoisä oli kuvassa tutkaillut. Siinähän oli isoisän kirjoittaman jatkonovellin ensimmäinen osa!

”Poskia poltti ja minun oli vaikea istua aloillani. Teki mieli juoksennella pitkin käytäviä

hihkumassa, että ’minun isoisäni oli tulenkantaja!’”

Isoisän novelleja löytyi vielä puoli tusinaa lisää. Kortelainen kertoi asiasta liikuttuneena äidilleen, joka ei tiennyt isänsä novelleja koskaan julkaistun. Karjalaistaustaisen isoisän tarina päättyi Kortelaisen ensimmäiseen romaaniin *Ei kenenkään maassa* (Tammi 2012). **KK**

Kansalliskirjaston kummit

FILOSOFIAN TOHTORI, tutkija, taidehistorioitsija ja tietokirjailija **Anna Kortelainen** on yksi Kansalliskirjaston kummeista vuosina 2018–2022. Muita ovat kolumnisti ja panelisti **Jari Tervo**, pääkonsuli, kolumnisti ja vaikuttaja **Johannes Koroma** ja ruokakulttuurin puolestapuhujana tunnettu ruokakirjailija **Raili Koroma**.

Kummit nimetään edistämään Kansalliskirjaston ja muun yhteiskunnan välistä

vuorovaikutusta. Omalta osaltaan kummit tukevat Kansalliskirjaston toimintaa suhteillaan ja arvovallallaan. Kummien roolit muotoillaan kullekin osapuolelle luonteviksi ja mieluisiksi.

Mitä kummitoiminta tarkoittaa sinulle käytännössä, Anna Kortelainen?

”Haluan kummivuosiени aikana kytkeä Kansalliskirjastoa siihen työhön, jota teen

liittyen Helsingin kaupunkihistoriaan ja näyttää Kansalliskirjaston historiasta sellaisia puolia, joita ei välttämättä ole tiennyt tai tullut ajatelleeksi. Lisäksi haluan järjestää tapahtumailtoja, joissa eri taiteenlajit pääsisivät kohtaamaan Kansalliskirjaston suojissa ja sen ainutlaatuisessa tunnelmassa.”

OSAAJAT

AVOIMET PALVELUT KAIKKIEN SAATAVILLE

Kansalliskirjastossa kehitetään palveluita erityyppisille organisaatioille, kuten kirjastoille ja museoille. Koodaajilla on mahdollisuus luoda uusia ratkaisuja ja ratkoa ongelmia itse. Useimmat ohjelmistot perustuvat avoimeen lähdekoodiin, ja niitä parannellaan kaiken aikaa ketterin menetelmin.

TEKSTI KATARIINA KRABBE, KUVAT MARKO OJA JA VEIKKO SOMERPURU

Koska olemme
julkinen toimija,
esteettömyys
on velvollisuus-
temme.

Bjarne Beckmann

Kansalliskirjasto on merkittävä ohjelmistotalo, joka tarjoaa erilaisia alustapalveluja monen sektorin organisaatioasiakkaille: kirjastojen lisäksi asiakkaina on arkistoja, museoita ja julkishallinnon organisaatioita. Monien palvelujen loppukäyttäjänä on suuri yleisö, minkä vuoksi niiden saavutettavuuteen ja käytettävyyteen kiinnitetään erityistä huomiota.

”Koska olemme julkinen toimija, esteettömyys on velvollisuutemme. Parannamme sitä aktiivisesti ja pyrimme parempaan tasoon kuin tulevan saavutettavuusdirektiivin vaatimukset”, tietojärjestelmäpäällikkö **Bjarne Beckmann** sanoo.

”Käyttäjäkokemus ja asiakas ovat meillä keskipisteenä. Tarkoituksemme on tehdä palveluja, joista on aidosti hyötyä”, hän painottaa.

Suurelle yleisölle suunnatut palvelut tehdään kolmella kielellä: suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, ja ongelmia esimerkiksi käytettävyydessä ja saavutettavuudessa etsitään aktiivisesti, jotta ne voitaisiin korjata.

MIKÄ FINNA?

Suomen museoiden, kirjastojen ja arkistojen tallentamat aineistot ja valokuvat yhdessä osoitteessa.

KENELLE?

Kaikille.

KÄYTTÖ?

Valtava tietopankki kenelle vain. Voit etsiä valokuvia vaikkapa omasta suvustasi kirjoittamalla sukunimesi hakukenttään.

finna.fi

”Kaikkia ongelmia ei kuitenkaan löydetä testaamalla. Joskus saamme palautetta suoraan käyttäjiltä, ja pyrimme aina palvelemaan mahdollisimman hyvin ja ottamaan selvää, mistä ongelma johtuu”, ohjelmistokehittäjä **Ere Majjala** kertoo.

Hän on kirjastojen, museoiden ja arkistojen yhteisen **Finna-hakupalvelun** pääkehittäjä, jolla on pitkä kokemus kirjastojärjestelmissä ja laaja ymmärrys loppukäyttäjien tarpeista. Hän on kehittynyt huippukoodariksi täysin itse oppien, alun perin harrastuspohjalta.

”Kiinnostuin jo lapsena siitä, mitä tietokoneella voi tehdä. Lukion jälkeen menin suoraan töihin firmaan, jossa tehtiin kirjastojärjestelmiä, ja työskentelin siellä melkein kymmenen vuotta. Kansalliskirjastoon tulin sieltä vuonna 2004”, hän kertoo taustastaan.

Uusi versio kolmen viikon välein

Finna on Kansalliskirjaston lippulaivapalvelu – Suomen suurin verkkokirjasto ja merkittävin suomalaisen digitaalisen kulttuuriperinnön hakupalvelu, jota parannetaan kaiken aikaa. ➤

Käymme läpi kansainvälisesti toistemme tekemiä muutoksia ja kehitämme näin ohjelmistoja yhdessä.

Ere Maijala

Ketterän kehityksen hengessä uusi versio julkaistaan kolmen viikon välein.

”Finna tulee lähelle omaakin arkea, ja tykkään käyttää sitä itsekin. Silloin myös huomaa, mitä voisi parantaa, ja pystyn vaikuttamaan siihen, mitä lähdetään kehittämään ja korjaamaan”, Maijala kertoo.

Aina ei ole kyse siitä, että Finnaan lisättäisiin uusia ominaisuuksia, vaan jatkuva kehitys koskee myös infrastruktuuria ja arkkitehtuuria.

”Läheskään kaikki päivitykset eivät näy loppukäyttäjille mitenkään, vaan työ tapahtuu niin sanotusti ’konepellin alla’. Pidemmän päälle se näkyy hyvänä, vakaana ja nopeana palveluna”, Beckmann selvittää.

Avoimen lähdekoodin ohjelmistot

Finna on toteutettu avoimella lähdekoodilla, eikä se ole Kansalliskirjastossa lajissaan poikkeus. Avoimen lähdekoodin ohjelmistoja suositetaan kaupallisten ohjelmistojen sijaan, sillä ne antavat parhaat mahdollisuudet pitää kehitystyö ja ongelmanratkaisu omassa käsissä.

MIKÄ FINTO?

Sanasto- ja ontologia-palvelu.

KENELLE?

Julkishallinnon organisaatiot käyttävät palveluidensa kuvauksen apuvälineenä.

”Useimmiten otamme jonkin olemassa olevan avoimen lähdekoodin ohjelmiston pohjaksi ja alamme kehittää sitä omiin tarpeisiimme. Mahdollisuuksien mukaan jaamme myös oman työemme tulokset takaisin päin, jotta niistä olisi hyötyä mahdollisimman monille”, Ere Maijala kuvailee.

Kansalliskirjastossa kehitettyjä ohjelmistoja onkin otettu käyttöön muuallakin. Esimerkiksi Unesco ja YK:n maatalousjärjestö FAO ovat ottaneet käyttöön Kansalliskirjastossa **Finto-palvelua** varten kehitetyn sanastojen julkaisu-järjestelmä **Skosmoksen**.

Avoin lähdekoodi tuo työhön myös kansainvälisen ulottuvuuden.

”Käymme läpi kansainvälisesti toistemme tekemiä muutoksia ja kehitämme näin ohjelmistoja yhdessä”, Maijala kertoo.

”Se saa kiinnittämään huomiota myös siihen, että teemme siistiä koodia, jota kehtaa näyttää”, hän nauraa.

Yksi Kansalliskirjaston tehtävistä on tuottaa asiakasorganisaatioille yhteentoimivuu-

Viestinnälliset ja vuorovaikutustaidot ovat aika oleellisia, sillä teemme jatkuvasti työtä asiantuntijoiden ja organisaatioiden johtajien kanssa.

Nina Hyvönen

palveluja, ja avoimen lähdekoodin ohjelmistot on myös helpompi saada toimimaan yhteen muiden järjestelmien kanssa kuin kaupalliset ohjelmistot.

”Kaupalliset ohjelmistot, joita asiakkailamme on käytössä, ovat usein suljettuja ’mustia laatikoita’. Niistä ei löydy rajapintoja, joiden avulla palveluita voitaisiin integroida toisiinsa. Niiden osalta riippuu palveluntarjoajien ja heidän asiakkaidensa hyvästä tahdosta, paljonko pääsemme näitä järjestelmien välisiä rajapintoja rakentamaan”, tietojärjestelmäpäällikkö **Nina Hyvönen** selittää.

Lisäksi Kansalliskirjastossa ollaan avoimuuden puolestapuhujia laajemminkin. Tarkoituksena on vaalia kulttuuriperintöä, ja aineistot pyritään saattamaan mahdollisimman hyvin kaikkien saataville. Tähän ideologiaan avoin lähdekoodi sopii hyvin.

Monenlaista osaamista

Kansalliskirjastossa tarvitaan monenlaista IT-osaamista. Joissakin rooleissa riittää, että osaa

MIKÄ SKOSMOS?

Avoimen lähdekoodin sanasto- ja ontologia-selainsovellus, joka toimii Finto-palvelun taustalla.

KENELLE?

Organisaatioille ja yksityishenkilöille.

koodata, mutta usein tarvitaan lisäksi ymmärrystä sekä organisaatioasiakkaiden että loppukäyttäjien tarpeista. Toisaalta raja teknisten ja muiden välillä on häilyvä, sillä osa suunnittelee sisältöjä asiakasrajapinnassa.

”Viestinnälliset ja vuorovaikutustaidot ovat aika oleellisia, sillä teemme jatkuvasti työtä asiantuntijoiden ja organisaatioiden johtajien kanssa. Yhtä tärkeää se on talon sisällä, sillä teemme tiimityötä, missä on yhdisteltävä monenlaista osaamista”, Hyvönen painottaa.

Vaikka Kansalliskirjastolla ei ole mitään varsinaista koulutustehtävää, käytännössä asiakasorganisaatioiden edustajia koulutetaan Kansalliskirjaston palveluihin liittyen.

Myös sisältöosaajilta vaaditaan ainakin jonkinlaista ymmärrystä tekniikasta, ja päinvastoin, IT-osaajienkin on useimmiten ymmärrettävä jotain kirjastoalan sisällöistä.

”Kirjaston tietojärjestelmät ovat ihan omanlaisensa maailma, jonka tiedostomuodot ja standardit vaativat sisäistämistä”, vahvistaa tietojärjestelmäasiantuntija **Osma Suominen**. >

Kirjaston tietojärjestelmät ovat ihan omanlaisensa maailma, jonka tiedostomuodot ja standardit vaativat sisäistämistä.

Osma Suominen

”Niistä minulla ei ollut tänne tullessani mitään tietoa, mutta ne on ollut pakko opetella.”

Hän on semanttisen webin asiantuntija ja tietojenkäsittelytieteen tohtori. Hän tuli Kansalliskirjastoon toteuttamaan tuotantoversiota prototyypistä, jota oli ollut kehittämässä osana Semanttisen laskennan tutkimusryhmä SeCoo tehdessään väitöstutkimustaan Aalto-yliopistossa. Siitä syntyi Finto-palvelu, jossa julkaistaan erilaisia asiasanastoja, ontologioita ja luokituk-
sia.

”Finto on integroitu julkishallinnon järjestelmiin, ja julkishallinnon organisaatiot käyttävät sitä palveluidensa kuvaamisen apuvälineenä. Finto onkin yhteentoimivuuden osalta kärkipalvelumme”, Nina Hyvönen selittää.

Tällä hetkellä Osma Suominen kehittää myös **Annif-työkalua** sisällönkuvailun apuvälineeksi.

”Annif on kiva projekti, koska siinä pääsee opettelemaan tekoälyä ja koneoppimista. Ideana on automatisoida kirjastojen sisällönkuvailutyötä. Annif lukee sekunnissa vaikkapa väitöskirjan ja ehdottaa sopivia asiasanoja. Vielä se ei ole

MIKÄ ANNIF?

Sisällön kuvailun työväline, jolla automatisoidaan kirjastojen sisällönkuvailua. Lukee sekunnissa teoksen ja ehdottaa avainsanoja.

KENELLE?

Kirjastoväelle.

täydellinen, mutta kunhan saadaan mukaan kunollinen palautekanava, se alkaa oppia.”

Suominen on innostunut työstään, ja tituleeraakin itseään propellihatuksi.

”Olen päätenyt tähän rooliin, koska on kiva päästä kokeilemaan kaikkea uutta siinä toivossa, että siitä tulisi jotain”, hän sanoo.

Suominen on myös mielellään mukana kansainvälisessä yhteistyössä. Tutkijataustastaan johtuen hän on tottunut julkaisemaan artikkeleja ja käymään kansainvälisissä konferensseissa ja jatkaa näitä aktiviteetteja edelleen.

”Artikkelien kirjoittaminen ei ole ihan yksinään työlliställani, mutta julkaisen niitä yleensä yhden tai kaksi vuodessa – en tosin kaikkia yksin.”

”Tässä työssä on vapaus päättää miten suuntautua ja miten erilaisia ongelmia lähtee ratkaisemaan. Samalla huolehdimme yhteisestä kulttuuriperinnöstä, teemme avointa koodia, olemme mukana kansainvälisessä ja kansallisessa yhteisössä ja edistämme avointa tiedettä”, Suominen kiteyttää.

IT-OSAAMISEN MERKITYS KASVAA

KIRJASTOVERKKOPALVELUT on toinen Kansalliskirjaston palvelualueista tutkimuskirjaston ohella. Kirjastoverkkopalveluissa työskentelee yhteensä noin sata henkilöä, joista puhtaasti IT-tehtävissä on noin 40. Jatkossa melkein kaikissa palveluyksiköissä on IT-henkilöstöä.

”Meillä on täällä hyvin vahvaa IT-osaamista. Täällä työskentelee diplomi-insinöörejä, AMK-insinöörejä ja tietojenkäsittelytiedettä opiskelleita – huippuälykkäitä ja huipputaitavia koodaajia ja sisältöosaajia”, tietojärjestelmäpäällikkö **Nina Hyvönen** kehuu.

Toki muunlaisellakin koulutuksella tullaan kirjastoverkkopalveluihin töihin. Hyvönen on itse tästä tyyppinen esimerkki:

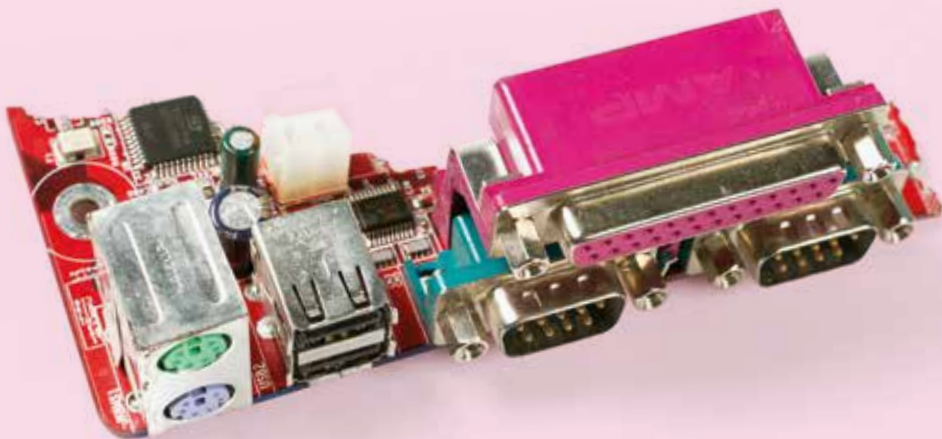
”Olen itse humanisti, ja kirjastopätevyys hankin lukemalla riittävän määrän informaatiotutkimusta. Olen aiemmin ollut töissä yliopisto- ja ammattikorkeakoulukirjastoissa, muun muassa ammattikorkeakoulukirjaston johta-

jana. Täällä tittelinä on kuitenkin tietojärjestelmäpäällikkö,” hän kertoo.

Tietojärjestelmät ovat kuitenkin olleet jo pitkään oleellinen osa kirjastotyötä, ja digitaalisuus lisääntyy kaiken aikaa.

”Teimme muutama vuosi sitten kehityskeskustelujen yhteydessä kartoituksen, jossa kysyimme asiantuntijoiltamme, miten he

näkevät kirjastoalalla käynnissä olevan muutoksen ja tulevaisuuden osaamistarpeet. Tuoksena oli pitkä lista asioita digitaalisen kirjaston palvelukonsepteista ja tuotteistamisesta ohjelmistojen hankintaan ja testaamiseen liittyvän osaamisen kautta linkitettyyn dataan liittyvään osaamiseen. Aika moneen listan asioista liittyi IT-osaaminen.” >

© ASMO SAARIKOSKI

MIKÄ FINNA STREET?

Etsii historiallisia kuvia puhelimen lähettämän sijaintitiedon perusteella.

KENELLE?

Kaikille.

finna.fi > street search

Toimii parhaiten ulkona mobiiliverkossa.

NOPEA PROTYYPPI, MITTAVA PROJEKTI

OSANA FINNA-PALVELUA toimii Finna Street, joka antaa mahdollisuuden hakea historiallisia kuvia mobiililaitteen sijaintitiedon perusteella.

"Yksi työntekijöistämme sai kesällä 2016 ajatuksen, että olisipa kiva pystyä hakemaan helposti historiallisia kuvia sieltä missä kulloinkin on. Teimme saman tien prototyypin, vaikkei ajatus ollut vielä kypsytynyt lähimainkaan valmiiksi tuotteeksi. Kokeilimme ja katselimme sitä, ja aika moni innostui. Aloimme siksi miettiä, miten palvelu voitaisiin oikeasti toteuttaa niin, että se toimisi kaikissa tilanteissa", **Ere Maijala** kertoo palvelun syntyvaiheista.

Hänen mukaansa uusien toiminnallisuuksien kanssa on aika tyypillistä, että ensin tehdään prototyyppi päivässä, ja sitten sitä hierotaan viikkoja tai kuukausia valmiiksi osaksi palvelua. Finna Streetin osoittautui isommaksi projekti kuin kuvakaan olisi tullut ajatelleeksi.

"Siihen tarvittiin niin käyttöliittymäsuunnittelua kuin paikkatietoihin liittyvien asioi-

den pohtimista. Oli ratkaistava, miten koko juttu esitetään käyttäjille, mistä se haetaan, miten se saadaan toimimaan erilaisissa päätelaitteissa ja miten kerrotaan, jos homma ei jostain syystä pelaakaan – jos esimerkiksi paikkatietoa ei saadakaan."

Isoin haaste oli haettaviin kuviin liittyvä paikkatieto. Finnasta löytyy monen eri asiakasorganisaation kuvia, ja kuviin liittyvä tieto on monentasoista ja monenlaisin eri tavoin esitettyä.

"Monimutkaisin homma olikin, miten asiakasorganisaatiosta tuleva paikkatieto saatiin käsiteltyä ja yhdenmukaistettua niin, että sitä pystytään käyttämään haussa."

Jokaisella asiakkaalla on yksi tai useampia erilaisia tietokantoja, ja niissä käytetään tyypillisesti muutamaa erilaista standardia. Kuvailutapoja ja säännöstöjä on useita, ja riippuu organisaatiosta, millä tasolla asioita on kuvattu.

"Joskus kuviin liittyy koordinaatit tai tarkka katuosoite, joskus paikkatietona on vain vaikkapa Helsinki. Haasteita aiheuttavat

myös kuntaliitokset ja muuttuneet katujen nimet."

Finna Street julkaistiin noin puoli vuotta prototyypin jälkeen, alkuvuodesta 2017.

"Vieläkään se ei ole täydellinen, mutta tarpeeksi hyvä tuottaakseen iloa käyttäjille. Sitä myös kehitetään jatkuvasti." **KK**

LAHJOITUS

Mikael Agricolalle kuuluneen kirjan tie *Kansalliskirjastoon*

Keväällä 2018 Kansalliskirjasto sai merkittävän lahjoituksen, kun sveitsiläinen Felix Stoll testamenttisi sille Mikael Agricolan kotikirjastoon kuuluneen teoksen.

TEKSTI MARJO TIIRIKKA, KUVAT MARKO OJA

Sii on 483 vuotta aikaa, kun **Mikael Agricola** saapui **Martinus Teitin** kanssa opiskelemaan Wittenbergin yliopistoon Saksaan. Miehet kuuntelivat **Martin Lutherin** ja **Philipp Melancthonin** luentoja ja pyysivät Uuden testamentin suomennokseen stipendiä itseltään kuningas **Kustaa Vaasalta**. Rahaa ei saatu, mutta täysin varaton opiskelija Agricola ei suinkaan ollut. Hän nimittäin kartutti omaa arvokasta kotikirjastoaan.

Kesäkuussa vuonna 1537 Agricola osti paksun kokoomateoksen, johon hän teetti kirjansitojalla vallitsevan tavan mukaisesti kannet. **Puukansia** (KUVA 1) suojaa sokeapainatuksella koristeltu alunaparkittu siannahka. **Nimiölehdelle Agricola kirjoitti nimensä, hankintapaikan ja -päivän.** (2)

”**Agricola luki paljon muutakin kuin uskonnollista kirjallisuutta, kuten historiaa, maantiedettä ja antiikin auktoreita.**”

Kirja koostuu kahdesta myöhäisantiikin ja renessanssin historiankirjoituksia sisältävästä tekstiblokista, joista toinen on painettu vuonna 1526 ja toinen 1531. Kirjassa kerrotaan muun muassa goottisodista 500-luvulla jaa., joiden tavoitteena oli palauttaa Rooman imperiumi entiseen loistonsa.

Humanistin monipuolinen kirjasto

Agricola toi kirjan Wittenbergistä Ruotsin kautta Suomeen vuonna 1538. Hänen kotikirjastoonsa kuuluneista teoksista tunnetaan nyt 11, joista neljä on Kansalliskirjaston kokoelmassa.

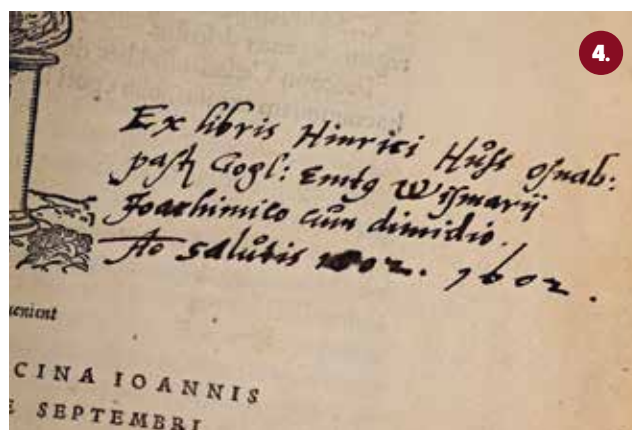
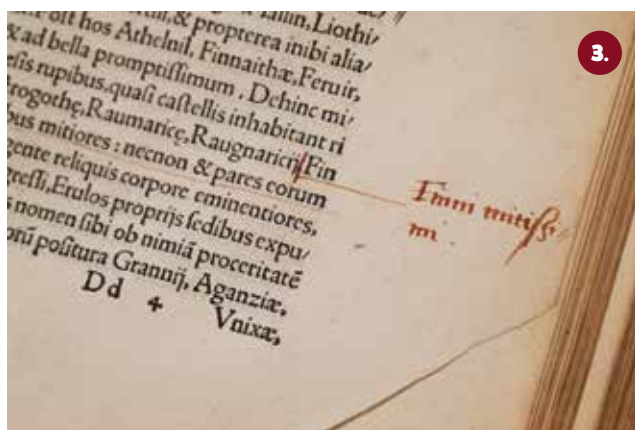
Turun piispana sittemmin toimineen Agricolan kirjakokoelma oli hyvin monipuolinen. Kansalliskirjaston johtava tietoasiantuntija **Mika Hakkarainen** kuvailee sitä tyypilliseksi humanistin kirjastoksi. Kirkonmies ei vieroksunut maallista kirjallisuutta.

”Agricola luki paljon muutakin kuin uskonnollista kirjallisuutta, kuten historiaa, maantiedettä ▶

Mika Hakkarainen työskentelee Kansalliskirjaston erikoiskokoelmien parissa. Syksyllä 2018 hän esitteli kokoelmia Kansalliskirjaston uudelle kummille, Jari Tervolle ja Kati Tervolle.

Stoll oli fennofili, Suomen ystävä, joka keräsi fennica-kirjastoa. Stoll oli Sveitsin armeijan palveluksessa ja luonut ilmeisesti sitä kautta yhteydet suomalaisiin kollegoihin.

ja antiikin auktoreita. Hänellä oli myös näytelmiä ja komedioita sekä **Diogenes Laertioksen** teos kuuluisien filosofien elämästä”, Hakkarainen luettelee.

Agricolan aktiivista lukemista todistavat kirjojen lukuisat marginaalimerkinnot. Poikkeuksellisesti tuoreimmassa kotikirjalöydössä ei sen sijaan ole montaa merkintää.

”Kommentteja on selvästi muita teoksia vähemmän. **Yhdessä marginaalimerkinnessä Agricola on alleviivannut kohdan erittäin laukeista fenneistä ja kirjoittanut saman marginaaliin.** (3) Tällä tarkoitetaan ehkä saamelaisten esi-isiä”, Hakkarainen arvelee.

Teoksen myöhemmät vaiheet

Agricolan keräämä kirjasto hajosi hänen kuoltuaan tai viimeistään hänen leskensä **Birgitta Olavintyttären** kuoltua 1595. Nyt Kansallis-

TIESITKÖ?

Fennica – Suomen kansallisbibliografia on suomalaisen julkaisutuotannon tietokanta. Se sisältää tietoja kirjoista vuodesta 1488, lehdistä vuodesta 1771, sarjajulkaisuista, kartoista, audiovisuaalisesta ja elektronisesta aineistosta.

kirjastolle lahjoitetun teoksen omistajista kertovat kirjan sisäkannen ja nimiölehden merkinnät.

Itämeren etelärannalla Wismarissa vaikuttanut Hinricus Huss hankki sen vuonna 1602. (4)

Parisataa vuotta myöhemmin ruotsalainen diplomaatti **Ulrik Celsing** osti kirjan huutokaupasta. Kuitti tästä on edelleen tallessa. Huutokaupan kautta kirja ajautui myöhemmin Sveitsiin, kun **Felix Stoll** osti sen Tukholmassa 1990-luvun alussa.

”Stoll oli fennofiili, Suomen ystävä, joka keräsi fennica-kirjastoa. Stoll oli Sveitsin armeijan palveluksessa ja luonut ilmeisesti sitä kautta yhteydet suomalaisiin kollegoihin”, Mika Hakkarainen kertoo.

Felix Stoll testamenttasi kirjan Kansalliskirjastolle, jonne se luovutettiin huhtikuussa 2018. Alkoi teoksen konservointi.

KOKONAISUUS ON KONSERVAATTORILLE TÄRKEÄ

KONSERVAATTORI Marleena Vihakara tunnustaa olleensa haltioissaan saadessaan Mikael Agricolalle kuuluneen teoksen työpöydälleen.

"Kyllä se oli, että WAU, onhan Agricola sentään kieleemme isä, kulttuurihistoriallisesti erittäin tärkeä henkilö", Vihakara kertoo.

Konservaattorin työ alkaa aina dokumentoinnista. Se tarkoittaa huolellista tutustumista aineistoon, sen historiaan, alkuperään ja valmistukseen. Kirjoista tutkitaan myös kansien, sidoksen ja tekstiblokin sisältämät vauriot, joiden mukaan konservointisuunnitelma tehdään.

"Katson asioita kokonaisuuksina, ja siksi dokumentointi on konservoinnin tärkein vaihe. Se kertoo, mitä seuraavaksi pitää tehdä."

Dokumentoinnin jälkeen Vihakara puhdisti teoksen käyttämällä konservaattorin perusvälineitä, pehmeää, lampaankarvasta valmistettua harjaa ja vulkanisoitua luonnonkumisientä.

"Puhdistin kirjan kannet ja tässä tapauksessa jokaisen sivun. Sisätaipeissa oli nähtävissä kuivuneita heinänkorsia ja kuoriaisia, joskaan onneksi hyönteisvaurion jälkiä ei sivuilla ollut. Pölyä ja pinttymää löytyi sekä muutama muistilappu, jotka dokumentoitiin."

Teos oli yllättävän hyvässä kunnossa ottaen huomioon sen vanhan iän. Paperi ja painomuste ovat selvästi laadukkaita. Sivujen säilymistä on edistänyt se, että 1500-luvulla paperin valmistuksessa käytettiin luonnonkuituja, kuten pellavaa, puuvillaa ja lumpppua. Kun paperia alettiin myöhemmin valmistaa teollisesti, laatu romahti.

Vihakara löysi teoksesta kosteusvaurioita, joista osa näkyi selkeämmin UV-valolla. Osaa kosteusvaurioiden haurastuttamista ja kulumistaan vaurioituneista sivuista on aiemmin paikattu.

"Teen paperin paikkauksen mahdollisimman harmonisella ja huomaamattomalla, alkuperäistä kunnioittavalla tavalla. Koska kyseessä on nyt Agricolalle kuulunut teos, suosittelen, ettei paikkauksia välttämättä tehdä ollenkaan. Vauriotkin ovat osa teoksen historiaa. Lopulliset päätökset kirjalle tehtävästä konservoinnista teemme yhdessä koelmanhoitajan kanssa", Vihakara kertoo.

Konservoinnin jälkeen konservaattori huolehtii siitä, että teos säilytetään oikealla tavalla suojattuna ja oikeissa olosuhteissa. On myös tarkistettava, että kirjan tutkimiseen on asianmukaiset käsittelyohjeet. Tutkijoiden kanssa käydään ohjeet myös erikseen läpi, kun kyseessä on vanha ja arvokas kirja.

Kyseiset teokset on aikoinaan digitoitu Saksassa, joten nyt sitä ei enää tarvitse tehdä. Teosten digitoinnin avulla sisältö saadaan laajalti kaikkien käyttöön, mutta Vihakara näkee siinä myös suojelunäkökohdan.

"Jokainen käyttökerta on kirjalle stressitilanne, joka aiheuttaa kulumista ja vaurioiden jonkinasteista etenemistä. Senkin vuoksi digitointi on hyvin tärkeää."

Konservaattorilta vaaditaan monia taitoja

Kansalliskirjaston kokoelmista löytyy kirjojen lisäksi hyvin monenlaista esineistöä kartois-

Konservaattorina Marleena Vihakara dokumentoi teokset, puhdistaa ja korjaa ne. Lisäksi hän huolehtii, että teokset säilytetään oikealla tavalla.

ta ja mitaleista julisteisiin, äänilevyistä gramofoneihin.

Konservointi on monitieteellinen tieteenala, jossa yhdistyvät muun muassa museologia, heritologia, materiaalioppi ja kulttuurihistoria. Kemiakin pitää hallita, jotta tietää, mitä eri toimenpiteet saavat aikaan. Kansalliskirjastossa pitää luonnollisesti tuntea myös kirjojen sidoshistoriaa ja se, miten kirja on muotoutunut papyruksesta tähän päivään.

"Konservointi tähtää kulttuuriperinnön säilymiseen ja vanhentumisen hidastamiseen. Pidän itseäni etuoikeutettuna saadessani työskennellä Kansalliskirjastossa suomalaisen kulttuuriperinnön helmien parissa", Marleena Vihakara kertoo. **KK**

JULKAISTUA

Elokuvakulttuurin monitaituri Peter von Bagh (1943–2014) oli elokuvahistorioitsija, -ohjaaja, -käsikirjoittaja, tietokirjailija, kustantaja, radio-ohjelmien tekijä, Filmihullu-lehden päätoimittaja sekä festivaalijohtaja.

Peter von Baghin aineistoja julki e-kirjoina

Elokvakulttuurin suurmieheltä Peter von Baghilta kesken jäänyt ja julkistamista varten täydennetty *Elokuvan almanakka - 69 katsetta vuosisadan historiaan* julkaistiin kesällä 2018 Kansalliskirjaston Doria-palvelussa kaikille avoimena verkkojulkaisuna. Pian tämän jälkeen verkkoon putkahti toinenkin avoin von Bagh -julkaisu *Elokuvan muisti*.

TEKSTI MAARIT SEELING

KUVAT LEHTIKUVA & VALENTINA IACCARINO

© VALENTINA IACCARINO

Erikoistutkija Antti Alanen sai tehtäväkseen huolehtia Peter von Baghin julkaisemattomasta tuotannosta.

Peter von Bagh (1943–2014) lahjoitti vain viikko ennen kuolemaansa Kansalliskirjastolle koko valtuisan elokuvakirjallisuuden kokoelmansa sekä vähintään yhtä laajat omat aineistonsa. Samalla hän valtuutti erikoistutkija **Antti Alanen** huolehtimaan julkaisemattomasta tuotannostaan.

”Elokuvan almanakka on näytepala, viimeinen esityö von Baghin kesken jääneeseen suurhankkeeseen, 12-osaiseksi tarkoitettuun elokuvan historiaan”, lähes valmiin käsikirjoituksen vastaavana toimittajana viimeistellyt Alanen selvittää.

Elokuva historian peilaajana

Elokuvan almanakan teemana on, miten maailmanhistorian suuret tapahtumat kuten, sodat, vallankumoukset tai New Yorkin pörssiromahdus seurausineen heijastuvat elokuvan todellisuuteen.

”Peter kuului elokuvatietäjien ’viimeiseen sukupolveen, jonka oli mahdollista tietää kaikki’, kuten hänen ystävänsä ja kollegansa **David Robinson** kiteytti. Von Bagh oli 1950-luvulta lähtien nähnyt, lukenut ja kirjoittanut kattavasti elokuvataiteesta sen varhaisista vuosikymmenistä asti. Peterin näkemys oli universaali ja johdonmukainen”, Alanen kuvailee.

Peter von Bagh ehti vielä henkilökohtaisesti tavata muun muassa sellaiset jo mykän kauden aikana aloittaneet suurnimet kuin **Alfred Hitchcock**, **Fritz Lang** ja **Carl Th. Dreyer**. Ranskan uuden aallon ohjaajien **François Truffaut**’n ja >

Peter von Bagh kuului siihen sukupolveen, jonka oli mahdollista tietää kaikki elokuvista. Hänen kansainvälinen kontaktiverkostonsa oli valtava.

Jean-Luc Godard'in käydessä Suomessa Peter von Bagh oli paikalla nauhurinsa kanssa. Alasen mielestä henkilökohtaisella tapaamisella on oma merkityksensä. Asiat saavat silloin toisenlaisen perspektiivin.

”Peterillä oli elävä kosketus paitsi elokuvaan, myös tekijöihin niiden takana. Hänen kansainvälinen kontaktiverkostonsa oli huomattava. Elokuvantekijöiden lisäksi siihen kuului kriitikoita, tutkijoita, arkistoalan ammattilaisia ja historioitsijoita”, Alanen muistelee.

Tähän mennessä Kansalliskirjaston von Bagh-sarjassa on ilmestynyt kaksi e-kirjaa ja Peter von Baghin elokuvakirjaston kokoelmaluettelo.

Loppukesästä ilmestyneessä *Elokuvan muisti* -teoksessa tarkastellaan Peter von Baghia hänen monessa eri roolissaan elokuvakulttuurin saralla. Kirja on päivitetty versio vuonna 2014 ilmestyneestä Peter von Baghin juhlakirjasta *Citizen Peter*, ja se sisältää muun muassa ajan-

Peterillä oli elävä kosketus paitsi elokuvaan, myös tekijöihin niiden takana.

tasaisen luettelon Sodankylän elokuvajuhlien vieraista.

Petteri Paksuniemen vuonna 2014 laatima ja Antti Alasen vuonna 2018 editoima kokoelmaluettelo sisältää von Baghin Kansalliskirjastolle luovuttaman elokuvakirjallisuuden kokoelman. Lista on 250-sivuinen. Kirjoja ei ole vielä luetteloidu hakupalveluun, joten se palvelee tutkijoita, jotka haluavat tilata aineistoa erikoislukusaliin.

Puoli miljoonaa tiedostosivua

Kuollessaan von Baghilla oli työn alla ainakin 20 kirjaprojektia, joista 12-osainen *Elokuvan historia* -sarja on tärkein. Von Baghin käsikirjoitukset oli koottu muistitikulle, jonka sisältöä Alanen on pieteetillä lajitellut runsaat neljä vuotta.

Sähköiset tekstiaineistot sisälsivät yhteensä yli 35 000 Word Perfect -tekstitiedostoa, jotka on jaoteltu 1 600 kansioon ja nimetty vanhan DOS-käyttöjärjestelmän mukaisesti 8-merkkisillä

UUSI PÄÄNAVAUS

JOHTAVA TIETOASiantuntija Harri Ahonen kertoo Kansalliskirjastolla olleen ennen lahjoitusta niukasti elokuvakirjallisuutta.

”Lahjoitus merkitsi meille uutta avausta. Elokuvakirjallisuus tuli mukaan hankintaohjelmaamme. Rikastamme kokoelmaamme uusilla teoksilla.”

Ahonen myöntää **Peter von Baghin** elokuvakirjakokoelman laajuuden ylittäneen.

”Kyse ei todellakaan ole mistään pienimuotoisesta kotikirjastosta vaan yli 8 000 nidettä käsittävästä kokoelmas-

ta, joka pääsi hetkellisesti kulliseksi **Aki Kaurismäen Calamarin Unioniinkin.**”

Ahonen arvioi lahjoituksen ehkä merkittävimmäksi yksityishenkilön omistamaksi elokuvakirjallisuuden kokoelmaksi Pohjoismaissa. Kirjojen ohella siihen kuuluu elokuvalehtien vuosikertoja.

”Sen siirtämiseen Kansalliskirjaston tarvittiin kuorma-auto. Kirjat oli pakattu 300 pahvilaatikoon”, Ahonen kuvailee.

Kokoelma koostuu lähinnä englannin-, ranskan- ja italiankielisistä teoksista. Joukossa on sekä tieteellistä

utkimusta että populaarimpaa kirjallisuutta.

”Kokoelma tulee asiakkaiden käyttöön lähivuosina. Verkosta löytyvä aineistoluettelo on tässä vaiheessa eräänlainen hätäapu. Uskon, että lahjoituksesta tulee olemaan vielä paljon hyötyä esimerkiksi alan opiskelijoille.”

Peter von Baghin sähköisten arkistojen järjestämistä ja hänen kesken eräisten käsikirjoitustensa julkaisemista ovat tukeneet Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEK, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Suomen Kulttuurirahasto.

tiedostonimillä. Kokonaissivumäärä kipuaa lähelle puolta miljoonaa. Alkujaan muistitukula oletettiin olevan mahdollisesti tuhatkunta tiedostoa.

”Peter alkoi koota käsikirjoituksiaan tiedostomuodossa jo 1980-luvun alussa. Silloin tiedostonimien pituus oli enimmillään kahdeksan merkkiä. Ulkopuolisen on siksi vaikea ymmärtää pelkästään nimien perusteella, mitä asiakirjat sisältävät. Ymmärtämisen helpottamiseksi ne pitää kaikki lukea. Tiedostojen laajuus vaihtelee yhdestä nimestä 400 sivuun”, Alanen kertoo.

E-kirjoina nyt julkaistut teokset ovat päänaavaus vielä edessä odottavalle suurtyölle, jossa koko 12 osaa elokuvan historiaa viimeistellään elokuvatutkijoiden ja -harrastajien iloksi. Valtaosan aineistomassan takia julkaiseminen on siirretty tulevaisuuteen.

AIKALAISTODISTAJA NYKYPOLVILLE

TUOTANTOPÄÄLLIKÖ Leena Saarinen pohti syyskuussa Kansalliskirjaston tutkijoiden internetissä julkaistavassa blogisarjassa Scripta Selecta **Peter von Baghia** elokuvakulttuurin monitoimimiehenä.

”Nykyään elokuvateollisuus rönsyilee jo niin monelle muullekin alalle, ettei kukaan voi hallita sitä samalla tarkkuudella, kuin Peter ja hänen sukupolvensa pystyi. Hän on elokuvataiteen aikaalaistodistaja ja siksi on tärkeää säilyttää hänen aineistonsa myös tuleville sukupolville”, Leena Saarinen pohtii.

Hän uskoo von Baghin keskeneräisistä teksteistä löytyvän paljon sellaista, johon tämä olisi itse halunnut vielä palata.

”On tärkeää saada nämä näkemykset esiin keskusteltavaksi ja tutkijoiden pohdittavaksi ja näin täydentämään sitä näkökulmaa, jonka Peter von Bagh on meille tähän mennessä elokuvista tarjonnut. Hänellä oli ilmiömäinen kyky avata elokuvataidetta analyttisesti ja silti kansanomaisesti”, Saarinen sanoo. **KK**

AJASSA:
SIVISTYKSEN
PUOLUSTUS

Mihin suuntaan kulkee AKATEEMINEN ELÄMÄ?

Akateeminen elämänmuoto on muuttumassa. Yliopistoon on rantautunut puhe tuottavuudesta, tehokkuudesta ja jatkuvasta uudistumisesta. Se herättää huolta professoreissa, joiden mielestä sivistysyliopisto ei ole valmis kuopattavaksi.

TEKSTI MINNA SAANO, KUVAT MARKO OJA

Kirjasto sisältää lukemattoman määrän mahdollisuuksia ja tutkimus-avauksia. Ne ovat hyllyissä säilössä aarteen tavoin kätkeytyinä.

Sari Kivistö on yleisen kirjallisuustieteen professori Tampereen yliopistossa. Hän on yleisen kirjallisuustieteen dosentti Helsingin yliopistossa.

Yleisen kirjallisuustieteen professori **Sari Kivistön** ja uskonnonfilosofian professori **Sami Pihlströmin** kirjoittama kirja *Sivistyksen puolustus – Miksi akateemista elämää tarvitaan?* on puolustuspuheenvuoro akateemiselle elämänmuodolle ja sivistysyliopistolle.

Kirjassa tarkastellaan merkkejä akateemisen kulttuurin muutoksista; millaiseksi työ on tutkijayhteisöissä muuttunut tai muuttumassa. Sellaiset arvot kuin totuus tai akateeminen vapaus ovat alkaneet syrjäytyä, kun tilalle on tullut puhe dynaamisuudesta ja jatkuvasta uudistumisesta.

Huolta kirjoittajat kantavat kehityssuunnista, jotka vaarantavat akateemisen vapauden, tiedon ja tieteellisen sivistyksen itseisarvoisen edistämisen sekä siitä, millaiset arvot ja tavoitteet tutkimusta ja tieteen tekemistä ohjaavat ja tulevat jatkossa ohjaamaan. Näistä ajatuksistaan sekä kirjastojen merkityksestä professorit kertoivat Kansalliskirjaston Monrepos-salissa.

Vanhat arvot vaarassa

Mikä uhkaa sivistysyliopistoa?

”Ratkaisukeskeisyyden korostuminen ja yliopiston tehtävän uudelleen määrittely”, vastaa Sari Kivistö ja jatkaa:

”Vahvasti esiin on noussut hyötyä painottava puhetapa. Yliopistosta pitäisi valmistua ihmisiä hoitamaan yhteiskunnallisia ongelmia – missä sinänsä ei ole mitään pahaa – mutta hyötyä korostavassa ilmapiirissä pienten ja hyödyttömiltä tuntuviin alojen pitää entistä enemmän perustella olemassaolonsa oikeutta. Oppiaineiden pitkäaikaista traditiota ei enää arvosteta, vaan kovasti haetaan uutta. Yliopistoon on rantaunut muutoksen itseisarvoisuus, joka tulee ennemmin yritysmaailman retoriikasta kuin tutkijoiden omasta työstä ja tieteen sisällöistä.”

”Ikään kuin rakenteiden ja painopisteiden muutos itsessään näyttäytyisi arvokkaana, vaikka ei ehditä kunnolla tutkia, mitä muutos lopulta palvelee ja tuottaako se toivottuja tuloksia”, lisää Sami Pihlström.

Myös mielikuvien merkitys muutosten toteuttamisessa on uhka vanhoille arvoille. Tutkijoille on syntynyt käsityksiä, että heidän täytyy tutkimuksillaan pyrkiä vastaamaan erilaisiin odotuksiin ja sovitaa toimintansa näiden odotusten mukaisesti.

”En usko, että se tuottaa hyvää tulosta tutkimuksen kannalta”, toteaa Kivistö.

”Tavallaan on kyse ulkoisiin paineisiin reagoimisesta, mutta osittain siitä, että paineet tulevat myös yliopistomaailman sisälle. Tutkijat alkavat ajatella, että heidän täytyy dynaamisesti uudistua koko ajan ja vastata odotuksiin, joita he olettavat olevan sen sijaan, että tutkisivat niitä asioita, joista ovat kiinnostuneet”, Pihlström sanoo.

Kivistön mukaan on aika paljon akateemiseen elämään tottuneita tutkijoita, joille uusi retoriikka on epämiellyttävää.

”Luulen, että monet saattavat saada tarpeekseen yliopistosta ja jättävät sen, mitä enemmän tällaista puhetta tulee.”

Vaativa akateeminen vapaus

Akateeminen vapaus on keskeinen niistä vanhoista arvoista, joista Kivistö ja Pihlström haluavat pitää kiinni. He korostavat, ettei akateeminen vapaus tarkoita vapautta olla tekemättä kovasti työtä. Päinvastoin, vapaus on vaativaa ja esimerkiksi opiskelijoilta odotetaan paljon.

Akateeminen vapaus tarkoittaa tutkijalle mahdollisuutta tutkia juuri sitä, mikä hänestä on

Kulttuuri-perinnön säilyttäminen on Kansalliskirjaston keskeisiä tehtäviä.

Sami Pihlström on uskonnonfilosofian professori sekä teologian ja uskonnontutkimuksen tohtoriohjelman johtaja Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa.

kiinnostavaa ilman, että mikään tiedeyhteisön ulkopuolinen taho puuttuu tutkimuskohteen ja -metodien valintaan tai tutkimuksen tuloksiin.

”Kun näin on, tarkoittaa se usein tutkimukselle omistautumista. Työ ei lopu tiettyyn kellon lyömään, vaan on ikään kuin elämäntapa. Ristiriita syntyy siitä, jos sisäisen kutsumuksen ajamana työskentelevä joutuu perustelemaan tutkimuksensa yhteiskunnallisen merkityksen tai vaikuttavuuden kautta”, Kivistö selittää.

”Rahoittajatahoilla ei välttämättä ole odotuksia yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, vaikka tutkijat niin saattavat itse kuvitella. Esimerkiksi Suomen Akatemia myöntää rahoitusta, aivan kuten ennenkin, tieteelliseen perustutkimukseen, jonka vaikuttavuus voi hyvinkin olla tieteen sisäistä”, sanoo Pihlström. ➤

Sekä Kivistö että Pihlström ovat nuorina tutkijoina viettäneet paljon aikaa kirjastoissa, myös Kansalliskirjastossa. "Nykyään joutuu lukemaan paljon muuta kuin varsinaisia kirjoja", toteaa Pihlström. "Mutta kun harvemmin käy kirjastossa, tulee suorastaan juhllallinen tunne; pääsee lukemaan oikeita kirjoja kokousmuistioiden sijaan", Kivistö kertoo.

Hän toteaa, etteivät he sinänsä ole vaikuttavuutta vastaan. Pitää kuitenkin kriittisesti analysoida, mitä vaikuttavuudella tarkoitetaan. On myös ymmärrettävä, että eri tieteenaloilla vaikuttavuus voi olla erilaista.

"Tyypillisesti vaikuttavuus on pitkän aikavälin asia, mikä pitää myös muistaa."

Syvällistä paneutumista

Monografian kohtalo tieteellisenä julkaisumuotona on yksi kirjoittajien huolenaihe. Monografialla tarkoitetaan yhden tai useamman kirjoittajan laatimaa laajahkoa yhtenäistä tieteellistä esitystä rajatusta temasta, ongelmasta tai kysymyksestä.

Monografia edustaa ajatusta pitkäjänteisestä tutkimuksesta, ajattelun ja tiedonhankinnan syvyydestä. Monografioita uhkaa niiden kalleus kustantamoille sekä ajatus niiden vanhanaikaisuudesta.

"Esimerkiksi rahoitushakemuksissa ei oikeastaan toivota, että tutkimustuloksena olisi tieteellinen monografia vaan jotakin muuta, tapahtumia tai muuta näkyvyyttä", toteaa Kivistö.

"Ei pidä kuitenkaan ymmärtää niin, että olisimme muita julkaisemisen muotoja vastaan.

SIVISTYKSEN PUOLUSTUS

Sari Kivistö ja Sami Pihlström pohtivat kirjassaan akateemista vapautta ja muun muassa sitä, miksi sivistys ja oppineisuus ovat nykymaailmasakin tärkeitä. (Gaudeamus 2018)

Humanistisessa tutkimuksessa edelleen pidetään arvossa monografiaa, mutta luonnontieteissä se ei ole pitkään aikaan ollut käytössä. Eri alojen omat julkaisukulttuurit on hyvä pitää voimissaan", Pihlström muistuttaa.

Tiedemaailman arvot

Kivistö ja Pihlström puhuvat vanhan sivistysyliopiston puolesta ja peräänkuuluttavat sen ylläpidettäviä arvoja, mutta eivät tunnustaudu muutosvastarintaisiksi tai vanhassa pitäytyviksi nostalgikoiksi. Akateemisen elämänmuodon ydin on uuden etsiminen ja siksi tiedeyhteisön on oltava avoin muutoksille, uudistamiselle ja kehittämiselle.

"Kaikkea voidaan ja pitää uudistaa, mutta uudistamisen pitää tapahtua tieteen sisäisistä lähtökohdista, mieluummin vähän hitaasti ja jähmeästi, traditioita kunnioittaen kuin liian nopeasti. Varmaan yksi syy siihen, että yliopistossa on koettu viime vuosina hämmennystä ja tyytymättömyyttä on isojen uudistusten läpivieminen liian nopeasti", Pihlström sanoo.

"Mitkä ovat ne arvot, joita halutaan ensisijaisesti edistää? Sitä tiedemaailman tulisi miettiä itse", hän toteaa. **KK**

AJASSA:
KAI EKHOLM

TEKSTI KAI EKHOLM, KUVAT TIMO HUVILINNA & MARKO OJA

KIRJASTOT MAHDOLLISEN RAJALLA

Ylikirjastonhoitaja emeritus Kai Ekholm pohtii kirjoituksessaan kirjastojen merkitystä tässä ”päiväperhomaaisessa” digimaailmassa. ”Kirjastot eivät ole vain rakennuksia. Kirjastot ovat vakiintunut tapa järjestää ja jakaa tietoa”, hän kirjoittaa.

Uusimmassa *Blade Runner* -elokuvassa ihmiskunta on kohdannut *Pimennyksen*. Se on tuhonnut kansakunnan kaikki muistiinmerkinnät. Digitaalisista arkistoista haetaan katkelmia ajalta ennen Pimennystä, ja niiden perusteella yritetään rekonstruoida osia edeltävästä historiasta. Pimennyksen syytä ei tiedetä eikä muisteta. Kenties se johtui sähköisestä pulssista tai replikantit aiheuttivat sen halutessaan hävittää kiistanalaisen historiansa.

Kun tiedämme, että joka neljäs maailman kansalainen elää sensuurin alla, tämä näky on valitettavasti todellinen. Se kertoo myös, että länsimaissa ja Suomessa on tehty jotakin oikein. Olemme olleet monessa asiassa etuoikeutettuja, nopeita, ketteriä ja fiksuja.

Tosin tuo pimeyden uhka ei ole poistunut keskuudestamme, vaikka kansalaiset kokevat Googlen hoitavan tiedonhauksen ja kaiken ilmestyvän maksutta verkkoon. Kirjastojen osalta digitaalisen

ympäristön ja digikansalaisuuden rakentaminen on vielä kesken.

Kirjastoilla on vielä töitä.

Yhteinen työmaa

Kutsun tiedollista menneisyyttämme datahistoriaksi, parempaa käsitettä odottaessa. Sen keskeinen kriteeri on saavutettavuus. Mikäli kansakunnalla ei ole pääsyä datahistoriaansa, se elää vajaatietoisena historiastaan.

Juuri nyt kansalaiset pääsevät lukemaan suomalaista sanomalehdistöä vapaasti verkossa vuoteen 1929. Kansakuntamme datahistoria kattaa sanomalehdistön osalta siis vuodet 1771–1929. Kansalliskirjastossa on digitoitu yhteensä 6 645 291 sivua. Vapaassa käytössä on tästä 61 prosenttia (-1929) - rajatussa 39 prosenttia (1930-).

Suomalaiset eivät voi siis lukea avoimesti verkossa sanomalehtiä vuoden 1929 jälkeisiltä vuosikymmeniltä. He voivat tietenkin hankkia kaupallisia lähteitä tai käydä lukemassa Kansal- ➤

Kansalliskirjaston ylikirjastonhoitaja, professori Kai Ekholm jäi 17 viranhoitovuoden jälkeen eläkkeelle viime vuoden syyskuussa. Muotokuvan hänestä maalasi taiteilija Riikka Lenkkeri.

liskirjaston mikrofilmejä. Vain tutkijat tekevät näin.

Google on totuttanut meidät helppoon tiedonhakuun ja sopeuttanut meidät laaduttomaan ja historiattomaan aikaan. Google ei ole kirjasto, mutta se muokkaa vahvasti yhteistä käsitystämme menneisyydestä. Se koskee kansallisen muistin häviämistä.

Digitaalisen sivilisaation suurin riski on kuvatun datahistorian hauraus ja vajavainen kykymme puolustaa sen jatkuvuutta.

Pimennykseen liittyy myös tila, jossa tietoa tuotetaan kiihtyvästi ja nopeammin. Se replikoituu ja tuottaa illuusion täydellisestä tietämisen tilasta. Uusin tieto korvaa historiallisen aineiston. Verkko luo oman entropiansa. Samalla se estää ja pimentää tiedon näkemisen.

Jokainen kansakunta ansaitsee verkossa tiedollisen ja kulttuurisen läpinäkyvyyden, sen pitää saada käyttöönsä oma historiansa, sanomalehdet, aikakauslehdet, olennaiselta osin myös kirjallisuus. Sen jälkeen jokainen voi syyttää tietämättömyydestä vain itseään.

Digitaalinen yhteiskunta vaikuttaa valmiilta: uimme päivittäin bittivirrassa ja hengitämme digitaalipölyä, syömme ravinnoksemme digitaalista planktonia ja elämme todeksi datakansalaisuutta.

Kansalliskirjastossa tiedämme, että tämä kaikki on kesken. Sanomalehtien ”vapauttamisen” loppuosa on tekijänoikeuksiltaan hintava ja edellyttää valtion tukea. Monet keskeiset kokoelmat on digitoitava jo säilyvyssyistä. Suurin osa suomalaisista on senioreja, joilla pitäisi olla pääsy laajempaan historialliseen digiaineistoon, näinhän ei valitettavasti ole kyse. Olen tästä syvästi murheellinen.

Takaisin Pimeyteen...

Digitaalisuuteen liittyy päiväperhomaisuus, nuori digikansalainen näyttää olevan täysin tietämätön edeltävästä historiasta. Sanomalehtien faktantarkistus on usein olematonta, kielivirheitä mahtuu yhteen juttuun jo toistakymmentä.

Kirjastot ovat yliopistojen ohella yhteiskunnan pitkäaikaisimpia instituutioita. En tunne muita organisaatioita, jotka paremmin esittäisivät tietoa tietoisena itsestään. Silti niiden

”
Kirjastot
merkitsevät
ihmisten
yhdistämistä,
ei mekaanista
tiedon
kokoamista tai
siirtämistä.

määrä on ollut sodan jälkeen laskussa. 1950-luvulla Suomessa oli 4 500 yleistä kirjastoa, nyt 850.

Kirjastot eivät ole vain rakennuksia. Kirjastot ovat vakiintunut tapa järjestää ja jakaa tietoa.

Kirjastot tekevät yhteiskunnan

Länsimaisen tiedon syntysijoista, Aleksandrian kirjastosta, luostareista ja yliopistoista ei ole kovin pitkä matka nykyisyyteen.

Kirjastot ovat osa yhteiskunnan tiedollista perusrakennetta, enemmänkin, ne rakentavat yhteiskunnan, kuten koulutkin, ja ne mahdollistavat myös digitaalisen kansalaisuuden ja sananvapauden. Ne takaavat kiihty-

vässä maailmassa pitkäaikaisuuden, läpinäkyvyyden ja rakentavat kehittyvää tietoyhteiskuntaa. Pitkäikäisyys erottaa kirjastot päiväperhottuneesta digitaalisesta maailmasta.

Kirjastot vastaavat perusluonteiseen ja vahvimpaan perustarpeeseemme: tiedon järjestämiseen, tiedollisten yhteisöjen luomiseen ja ymmärryksen tiedon henkilökohtaisesta merkityksestä ja lopulta ikäaikaiseen unelmaan järjestäytyneen tiedon luomasta turvasta ja sivilisaation jatkuvuudesta.

Kirjastot ovat aina näyttäneet kävijälleen tiedon läsnä olevana, tietoisena itsestään. Nyt verkkoaikana tämä läsnäolo on korvautunut säpinään, nopeuteen, päiväperhottuneeseen tiedonkäsitykseen. Kaikki tarjotaan nopeasti ja yhtä nopeasti se korvautuu uudella. Pysyvyydestä ei verkossa ole takeita. Pysyvyyttä ei kukaan edes uskalla toivoa.

Kirjastojen *uberisaatiota* on turha odottaa. Mikään muu organisaatio ei tee samoja tehtäviä näin halvalla ja tehokkaasti.

Se merkitsee myös turvasatamaa painetuille kirjoille ja lehdille. Ja niiden julkaisijoille ja lukijoille.

Valoa pimeyteen

Vain kansalliskirjastot on auktorisoitu digitoimaan julkaistua kulttuuriperintöä. Kansalliskirjastojen kvartaali on 250 vuotta. Ihmisen hahmotuskyky on taskulamppu. Näemme tuskin jalkojamme pidemmälle ja taakse emme näe lainkaan. Pimeys vallitsee, ellemmme tee sille jotakin.

Kun media keskittyy päiväperhottuneeseen tapahtumiseen ja luo uutispilviä niiden ympärille, meidän on keskityttävä suurempaan missioon, rakennettava dataperinnettä, yhteistä intellektuaalista historiaa, luotava niiden pohjalta ymmärrystä ja inhimillistä kokemusta.

Sanomalehdistön tuominen verkkoon on hyvä alku kansakunnan yhteisymmärrykselle ja datahistorialle. Itsenäisyyden aikana meillä on ollut yli 2 000 erilaista sanomalehteä, joista suurin osa on kuollut ja tavoittamattomissa. Vain taloudellisesti menestyneet sanomalehdet pystyvät avaamaan historiansa verkkoon, eivät aina nekään. Maksutta ne eivät tee sitä.

Kirjastojen uberisaatiota on turha odottaa. Mikään muu organisaatio ei tee samoja tehtäviä näin halvalla ja tehokkaasti.

Tämän yhteisen dataperinnön pohjalta ihmiset rakentavat identiteettiään, eivät tapahtumisen.

Jatkuva näennäistapahtuminen köyhdyttää, pysyvä kulttuuriperintö vahvistaa ja rikastaa.

Organisaatiolla on monia tehtäviä. Wienissä kahvilat tarjoilivat kahvia, ohessa ne vapauttivat naiset. Kirjastot ovat tukeneet sananvapautta. Kirjastojen sananvapaudesta on kirjoitettava yksi luku. Se liittyy pimeyden poistumiseen. Tiibetissä ei ole kolmeen sukupolven käytetty sanaa kirjasto. Koska ei ole ollut kirjastojakaan.

Lukemisen vallankumous ei ole ohi, sen uudet muodot ovat edessä.

Kirjastot elävät mahdollisen rajalla.

Kirjastot merkitsevät ihmisten yhdistämistä, ei mekaanista tiedon kokoamista tai siirtämistä. **KK**

AJASSA:
AVOIN
JULKAISEMINEN

Avoimen julkaisemisen *puolesta*

Avoim julkaiseminen lisää tieteen näkyvyyttä ja yhteiskunnan mahdollisuuksia hyödyntää verovaroin tehtyä tutkimusta. Siksi myös Kansalliskirjasto tukee avointa julkaisemista edistäviä hankkeita.

TEKSTI VESA VILLE MATTILA
KUVAT ADOBE STOCK / ALENKADROJA

Maailmassa tuotetaan tieteellistä tietoa enemmän kuin koskaan aikaisemmin, mutta suurin osa siitä jää tiedekustantajien maksumuurien taakse, tilausmaksullisiin tiedejulkaisuihin. Järjestely suosii suuria kansainvälisiä tiedekustantajia kansalaisten, poliittisten päättäjien, liike-elämän – sekä tiedeyhteisöjen tiedontarpeen ja kukkaron kustannuksella.

Kaikkein nurinkurisin tilanne on tiedeyhteisöjen kannalta.

Julkisesti rahoitetut tiedeyhteisöt tuottavat useimmat tutkimukset. Tutkijat kirjoittavat oman työnsä ohella niiden tuloksia valottavat artikkelit, joita toiset tutkijat vapaaehtoisesti arvioivat tiedejulkaisuja varten. Lopulta tiedeyhteisöt ostavat lukuoikeuden tiedekustantajien julkaisemiin artikkeleihin.

Nurinkuruutta korostaa kaksisuuntainen taloudellinen kehitys. Samanaikaisesti kun kustantajat ovat korottaneet julkaisujensa hintoja, tieteen rahoitus on pienentynyt.

Tutkimustulokset kuuluvat kaikille

Avoimen julkaisemisen vaatimus on siis syystäkin voimistumassa.

Avoim julkaiseminen tarkoittaa sitä, että jo julkaisuhetkellä kaikki halukkaat voivat lukea julkaisun tietoa.

Arja Tuuliniemi

Avoimuus tuo tutkimuksille lisää lukijoita ja lähdeviittauksia esimerkiksi somekeskusteluissa tai vaikka Wikipediassa.

Mikael Laakso

”Avoim julkaiseminen tarkoittaa sitä, että jo julkaisuhetkellä kaikki halukkaat voivat lukea julkaisun tietoa. Koska tieteen tulokset ovat lähtökohtaisesti avoimia, myös tieteellisten julkaisujen pitäisi olla avoimia”, kiteyttää Kansalliskirjaston palvelupäällikkö **Arja Tuuliniemi**.

Vaatimusta verovaroin tuotetun tiedon avoimuudesta voi verrata kirjastojen käyttöön. Kysymys on kaikille kuuluvasta kansalaisoikeudesta.

”Avoimen julkaisemisen ansiosta myös yhteiskunnalliset päättäjät ja vaikkapa aloittelevat yritykset voivat toimissaan ottaa huomioon tuoreimman tutkimustiedon. Lisäksi se vahvistaa organisaatioiden yhteistyömahdollisuuksia”, Tuuliniemi toteaa.

Käynnissä on hidas murros

Avoimesta julkaisemisesta alettiin puhua parikymmentä vuotta sitten, kun verkon hyödyntäminen yleistyi.

Sittemmin avoim julkaiseminen on lisääntynyt ennen kaikkea luonnontieteissä. Sen sijaan esimerkiksi teknisillä ja kaupallisilla tieteenaloilla avoim julkaiseminen on toistaiseksi vähäisempää.

”Viimeisen viiden vuoden aikana avoim julkaiseminen on ottanut isoja askeleita eteenpäin”, kertoo Hanken

Svenska handelshögskolanin yliopisto-lehtori **Mikael Laakso**.

”Suomessa tehdyistä tieteellisistä artikkeleista noin viidennes julkaistaan avoimina tieteellisissä julkaisuissa, toinen mokoma on käsikirjoitusversioina verkossa.”

Voitot ja vanhat asenteet jarruttavat

Avoimen julkaisemisen hyödyistä on tehty satoja tutkimuksia.

”Avoimuus tuo tutkimuksille lisää lukijoita ja lähdeviittauksia esimerkiksi somekeskusteluissa tai vaikka Wikipediassa”, Laakso sanoo.

Miksi sitten avoim julkaiseminen ei ole räjähdysmäisesti lisääntynyt? Tuuliniemi ja Laakso löytävät siihen useita syitä.

Maailman suurimmat ja tärkeimmät tiedekustantajat pitävät tiukasti kiinni tuottoisasta, pääosin tilauspohjaisesta, liiketoiminnastaan. Toisaalta taas tutkijat eivät ole pystyneet irtisanoutumaan vallitsevasta käytännöstä, sillä arvostetuissa tiedejulkaisuissa ilmestyneiden artikkeleiden määrä voi edelleen ratkaisevasti vaikuttaa tutkimusrahoitukseen ja alalla ansaittuun arvostukseen.

”Täytyy myös muistaa, että eri maiden tiedeyhteisöt erikseen, eri aikoina ja vaitiolovelvollisuuden alaisina neuvot-

televat sopimuksista tiedejulkaisijoiden kanssa, mikä hidastaa muutosta”, Laakso huomauttaa.

Tiederahoittajat kiristämässä vaatimuksia

Eurooppalaiset tiederahoittajat julkaisivat elokuussa 2018 Plan S -aloitteen. Vuoteen 2020 mennessä aloitteessa mukana olevien tahojen rahoittamien tutkimusten tulokset tulisi julkaista joko kokonaan avoimissa tiedejulkaisuissa tai avoimilla julkaisualustoilla.

”Rahoittajat voivat vaatia, kuinka tutkimus tehdään ja miten sen tulokset julkaistaan. Parhailaan rahoittajat miettivät, kuinka Plan S vaikuttaa heidän rahoituspäätöksiinsä”, Tuuliniemi kertoo.

Plan S -aloitteeseen on sitoutunut tähän mennessä toistakymmentä pääosin eurooppalaista tutkimusrahoittajaa. Myös Kansalliskirjasto tukee julistuksen tavoitteita.

Kansalliskirjaston koordinoima FinELib-konsortio – jonka jäseniä ovat korkeakoulut, tutkimuslaitokset ja yleiset kirjastot – käy parhaillaan tiedekustantajien kanssa neuvottelua. Tavoitteena on siirtää tilausmaksut kattamaan myös avoimen julkaisemisen kustannuksia. Tällöin tutkijat voisivat julkaista artikkelinsa avoimena ilman erillisiä maksuja. **KK**

Finna är en skattkammare

Nationalbibliotekets tidskrifter och Finna-tjänsten är oersättliga för filosofie doktor Anna Kortelainen i hennes arbete som fri forskare, konsthistoriker och vetenskapsförfattare.

TEXT MARJO TIIRIKKA, BILD MARKO OJA

Finna erbjuder fri tillgång till materialet i över 300 finländska arkiv. Med en och samma sökning kan man se alla öppna material, såsom böcker, tidskrifter, fotografier, lärdomsprov, ljud- och videoinspelningar samt noter. I Finna kan man också bläddra i och läsa material som är tillgängligt på nätet.

När Kortelainen höll på med sin biografi över samlaren, mecenaten och den framgångsrika textilföretagaren **Sara Hildén** följde hon upp varje skede med fotografier på platser där Hildén vistades och levde. Vägen gick från anspråkslösa förhållanden till en uppskattad företagare i modevärlden och slutligen grundaren av Sara Hildéns konstmuseum i Tammerfors.

”I Finna följde jag kronologin i Saras liv bild för bild och kunde visualisera och dokumentera hennes rörelser och steg. Manuskriptet innehöll från första

början också bilder”, berättar Kortelainen.

Fotografierna visar hur man levtt i Finland under olika tider, vilka kläder som använts och hur hemmet inreddes. De ger rikligt med detaljer för böckerna.

Medan Kortelainen skrev biografien *Hyvä Sara! Sara Hildénin kolme elämää* (Gummerus 2018, ungefär Bra, Sara! Sara Hildéns tre liv) fann hon ett alldeles nytt arbets sätt på Nationalbiblioteket. Hon kände ett behov att hitta äkta och livsnära dokumentation från

Lembois i århundradets början, från torparflickan Saras barndomsmiljö. I Nationalbibliotekets digitaliserade tidningar fann hon intressanta nyheter och annonser om livet, idealen och skandalerna i Lembois, publicerade i tidningar runtom i Finland.

Nationalbiblioteket har digitaliserat alla dagstidningar och tidskrifter som utkommit i Finland under åren 1770–1929, och de är gratis tillgängliga för alla på nätet. Nyare digitaliserade dagstidningar och tidskrifter kan man läsa i bibliotekets läsesal på mikrofilm eller digitalt på arbetsstationerna för friexemplar.

Nationalbibliotekets faddrar

Filosofie doktor, forskare, konsthistoriker och vetenskapsförfattare **Anna Kortelainen** fungerar som en av Nationalbibliotekets faddrar under åren 2018–2022. Övriga faddrar är författaren **Jari Tervo**, generalkonsuln och influeraren **Johannes Koroma** samt matskribenten **Raili Koroma**.

Faddrarna utses för att främja växelverkan mellan Nationalbiblioteket och det övriga samhället. Faddrarna stöder också Nationalbibliotekets verksamhet genom sina kontakter och sitt anseende.

Öppna tjänster tillgängliga för alla

Nationalbiblioteket är ett betydande programvaruföretag, som erbjuder plattformstjänster åt organisationskunder inom många sektorer: kundkretsen omfattar bibliotek, arkiv, museer och organisations inom offentlig förvaltning. Tjänsterna för allmänheten produceras på finska, svenska och engelska.

TEXT KATARIINA KRABBE, BILDER MARKO OJA

Finna är Nationalbibliotekets flaggskeppstjänst. Det är Finlands största nätbibliotek och det finska digitala kulturarvets främsta söktjänst som hela tiden förbättras.

Finna (finna.fi) är skapad med öppen källkod, vilket inte är något undantag bland Nationalbibliotekets tjänster. Program med öppen källkod prioriteras framom kommersiella program, eftersom de ger de bästa möjligheterna att själv styra utvecklingsarbetet och problemlösningen.

”Oftast använder vi ett existerande program med öppen källkod som bas och utvecklar det sedan för våra behov. Om det är möjligt delar vi också med oss av våra arbetsresultat, så att så många som möjligt kan dra nytta av dem”, förklarar programutvecklare **Ere Maijala**.

Program som utvecklats på Nationalbiblioteket har också tagits i bruk på andra håll. Till exempel Unesco och FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO har infört publiceringssystemet för ordböcker Skosmos, som utvecklats för Finto-tjänsten på Nationalbiblioteket.

Den öppna källkoden ger också arbetet en internationell dimensi-

on. Ändringar behandlas internationellt och programmen utvecklas tillsammans.

En av Nationalbibliotekets uppgifter är att producera kompatibilitetstjänster för kundorganisationerna, och program med öppen källkod är också lättare att integrera med övriga system än kommersiella program.

”De kommersiella program, som våra kunder använder, är ofta slutna ’svarta boxar’. De har inga gränssnitt för att integrera tjänster med varandra. För dessa programs del beror det på tjänsteleverantörernas och deras kunders goda vilja om och i vilken grad vi får bygga gränssnitt mellan systemen”, förklarar systemchef **Nina Hyvönen**.

På Nationalbiblioteket främjar man öppenheten också i bredare skala. Syftet är att vårda kulturarvet, och man försöker därför göra materialsamlingarna så tillgängliga som möjligt för alla. Den öppna källkoden passar bra in i denna ideologi.

Inom Biblioteksnättjänster arbetar totalt omkring hundra personer, varav ca 40 med endast IT-uppgifter. I fortsättningen finns det IT-personal inom nästan alla serviceområden.

TEXT MARJO TIIRIKKA, BILD MARKO OJA

Ett verk som tillhört Mikael Agricola till Nationalbiblioteket

Förra sommaren fick Nationalbiblioteket en betydande donation, då den schweiziske Felix Stoll testamenterade ett verk som tillhört den finska reformatorn Mikael Agricola till biblioteket. Agricola köpte verket år 1537, när han studerade på universitetet i Wittenberg i Tyskland.

Verket består av två samlingar historieskildringar från senantiken och renässansen. I boken beskrivs bland annat det gotiska kriget, vars syfte var att återställa det romerska imperiet till sin forna glans.

Av verken i Agricolas eget bibliotek känner man nu till 11, varav fyra finns i Nationalbibliotekets samlingar. Agricola, som senare var biskop i Åbo, hade en ytterst mångsidig boksamling.

”Agricola läste mycket annat vid sidan av religiös litteratur, exempelvis historia, geografi och antikens auktorer. Han hade också pjäser och komedier samt Diogenes Laertios verk om kända filosofers liv”, berättar Nationalbibliotekets ledande informationsspecialist **Mika Hakkarainen**.

Verkets senare skeden

Agricolas bibliotek splittrades efter hans död eller senast efter hans änkas död 1595. Verket som nu donerats till Nationalbiblioteket innehåller information om sina ägare på pärmens insida och titelsidan.

Hinricus Huss, som levde på Östersjöns södra strand i Wismar, köpte verket år 1602. Omkring tvåhundra år senare ropade den svenske diplomaten **Ulrik Celsing** in boken på auktion.

Via auktionen hamnade boken senare i Schweiz, när **Felix Stoll** köpte den i Stockholm i början av 1990-talet.

”Stoll var fennofil, en finlandsvän, som samlade på ett fennica-bibliotek. Stoll tjänstgjorde i den schweiziska armén och hade uppenbarligen via arbetet fått kontakt med finska kolleger.”

I konservatorns händer

På Nationalbiblioteket landade verket först på konservator **Marleena Vihakaras** arbetsbord. Hon bekantade sig med verket, dess historia, ursprung och framställning. Därefter rengjordes verket.

Vihakara hittade fuktskador, varav en del syntes tydligare med UV-ljus. En del av de fuktskadade och hörnskadade sidorna har tidigare reparerats.

”Jag reparerar pappret på ett så harmoniskt och omärkligt sätt som möjligt, med respekt för originalet. Eftersom det handlar om ett verk som tillhört Agricola, rekommenderar jag att man eventuellt undviker vissa reparationer helt. Skadorna är en del av verkets historia. De slutgiltiga besluten om bokens konservering fattas tillsammans med den samlingsansvarige”, berättar Vihakara.

Peter von Baghs material publiceras som e-böcker

Filmkulturens store man Peter von Bagh (1943–2014) donerade endast en vecka före sin död hela sin enorma samling filmlitteratur samt sitt eget digra material till Nationalbiblioteket. Samtidigt auktoriserade han specialforskare Antti Alanen att sköta om hans opublicerade produktion.

TEXT MAARIT SEELING

BILD LEHTIKUVA

Peter von Baghs halvfärdiga och inför publiceringen kompletterade *Elokuvan almanakka* – 69 kassetta *vuosisadan historiaan* (ungefär Filmens almanacka – 69 inblickar i århundradets historia) publicerades sommaren 2018 i Nationalbibliotekets Doria-tjänst (doria.fi) som en öppen nätpublikation, tillgänglig för alla. Verket har som tema hur världshistoriens stora händelser såsom krig, revolutioner eller börsraset i New York med sina följder reflekteras i filmens verklighet.

Von Bagh var insatt i filmkonsten alltsedan 1950-talet och han träffade bland annat **Alfred Hitchcock**, **Fritz Lang** och **Carl Th. Dreyer**. När den nya vågens franska regissörer **François Truffaut** och **Jean-Luc Godard** besökte Finland var von Bagh där med sin bandspelare.

”Peter hade en levande kontakt till både filmerna och deras upphovsmän. Hans internationella kontaktnät var betydande. Vid sidan av filmmakarna höll han kontakt med kritiker, forskare, arkivspecialister och historiker”, minns **Antti Alanen**.

Hittills har två e-böcker och en samlingskatalog över von Baghs filmbibliotek utkommit i Nationalbibliotekets von Bagh-serie. I verket *Elokuvan muisti* (Filmens minne) som utkom ifjol granskas Peter von Bagh i sina många olika roller inom filmkulturen. Boken är en uppdaterad version av Peter von Baghs festvolym *Citizen Peter* som utkom 2014.

En halv miljon sidor

När von Bagh dog höll han på med åtminstone 20 bokprojekt, varav *Elokuvan historia* (Filmens historia)

© TEPPU LIPASTI / LEHTIKUVA

Peter von Bagh

i 12 delar är den viktigaste. Manuskripten fanns samlade på en minnessticka, vars innehåll Alanen har klassificerat med pietet i över fyra år. Det elektroniska textmaterialet omfattade totalt över 35 000 textfiler.

Verken, som nu publicerats som e-böcker, är inledningen på det stora arbete som fortfarande väntar, där hela den tolv delar långa filmhistorien färdigställs till glädje för filmforskare och filmintresserade.

Nationalbibliotekets ledande informationsspecialist **Harri Ahonen** berättar att Nationalbiblioteket före donationen inte hade så mycket filmlitteratur.

”Donationen innebar en ny öppning för oss. Filmlitteraturen kom med i vårt inköpsprogram. Vi berikar nu vår samling med nya verk.”

TEXT VESA VILLE MATTILA, BILD ADOBE STOCK / ALENKADROJA

För öppen tillgång

Öppen tillgång ökar vetenskapens synlighet och samhällets möjligheter att dra nytta av den forskning som sker med skattemedel. Därför understöder även Nationalbiblioteket projekt som främjar öppen tillgång.

världen produceras idag mer vetenskaplig kunskap än någonsin förut, men största delen av den stannar bakom vetenskapsförlagens betalmur, i avgiftsbelagda vetenskapspublikationer. Detta system gynnar stora internationella vetenskapsförlag på bekostnad av medborgarnas, de politiska beslutsfattarnas, affärlivets – samt vetenskapssamfundens och plånboken.

Vetenskapssamfunden befinner sig i den mest befängda situationen. De offentligt finansierade vetenskapssamfundens producerar de flesta undersökningarna. Vid sidan av sitt eget arbete skriver forskarna artiklar som belyser forskningens resultat, som andra forskare frivilligt utvärderar för vetenskapliga publikationer. Slutligen köper vetenskapssamfundet rätten att läsa artiklarna som publiceras av vetenskapsförlagen.

Den befängda situationen understyks av den ekonomiska utvecklingen som går i olika riktningar. Samtidigt som förlagen har höjt priserna på sina publikationer, minskar forskningsfinansieringen.

Det allt starkare kravet på öppen tillgång är alltså motiverat.

”Fri tillgång innebär att publikationen kan läsas av alla som så vill redan i publikationsögonblicket. Eftersom vetenskapliga resultat i regel är öppet

tillgängliga, borde också de vetenskapliga publikationerna vara öppet tillgängliga”, sammanfattar Nationalbibliotekets servicechef **Arja Tuuliniemi**.

Kravet på öppen tillgång till kunskap som producerats med skattemedel kan jämföras med användningen av bibliotek. Det handlar om en medborgarrättighet som tillhör alla.

”Tack vare öppen tillgång kan också samhällliga beslutsfattare och exempelvis nystartade företag beakta den färskaste forskningen i sin verksamhet. Dessutom stärker det organisationernas möjligheter till samarbete”, konstaterar Tuuliniemi.

Forskningsfinansiärerna skärper kraven

De europeiska forskningsfinansiärerna publicerade i augusti 2018 initiativet Plan S. Före utgången av 2020 ska resultaten av den forskning som finansieras av aktörerna som deltar i initiativet publiceras antingen i vetenskapliga publikationer med helt öppen tillgång eller på publiceringsplattformar med öppen tillgång.

”Finansiärerna kan ställa krav på hur forskningen görs och hur resultaten publiceras. För tillfället funderar finansiärerna på hur

Plan S inverkar på deras finansieringsbeslut”, berättar Tuuliniemi.

Hittills har över tjugo forskningsfinansiärer, främst europeiska, förbundit sig vid Plan S-initiativet. Också Nationalbiblioteket stöder deklarationens mål.

Finna is a treasure trove

The National Library's magazines and newspapers as well as the Finna service are invaluable to Anna Kortelainen, Ph.D., in her work as a scholar, art historian and non-fiction writer.

TEXT MARJO TIIRIKKA, PHOTO MARKO OJA

Finna offers free access to the collections of more than 300 Finnish archives. The service displays all open materials, such as books, magazines and newspapers, photographs, theses and dissertations, recordings, videos and sheet music with a single search. Finna allows users to browse and read the collections available online.

When writing her biography on the collector and patron and successful clothing industry entrepreneur **Sara Hildén, Anna Kortelainen** followed a trail of photographs of the places Hildén had visited and lived in from one stage to another. Hildén's path took her from humble beginnings to the status of an esteemed businesswoman in the fashion industry and finally the founder of the Sara Hildén Art Museum in Tampere.

"I went from picture to picture in Finna, following the chronology of

Sara's life, and was able to illustrate and document her moves and steps. The manuscript was also a storyboard, from the very beginning," says Kortelainen.

The photographs provide a picture of life, style of dress and home interior designs in Finland over the years. They provide a wealth of details for books.

While working on her book *Hyvä Sara! Sara Hildénin kolme elämää* (Gummerus 2018), Kortelainen discovered an entirely new way to work in the National Library. She needed to find authentic and true-to-life documentation of early 20th century Lempäälä, Sara's childhood milieu as the daughter of a tenant farmer. The digitised newspapers of the National Library did indeed provide her with interesting news articles and advertisements from newspapers published across Finland, illuminating

the daily life, ideals and scandals of Lempäälä.

The National Library has digitised all of the newspapers and magazines published in Finland in 1770-1929. These are available to everyone online, free of charge. More recently published magazines and newspapers can be read in the library's reading rooms on microfilms or in digital format using legal deposit workstations.

The patrons of the National Library

Anna Kortelainen, Ph.D., scholar, art historian and non-fiction writer, is one of the National Library's patrons for 2018-2022. The other patrons are writer **Jari Tervo**, consul general and influencer **Johannes Koroma**, and food writer **Raili Koroma**.

The patrons are appointed to promote dialogue and interaction between the National Library and the rest of society. The patrons also support the operations of the National Library with their relations and influence.

Open-source services made available for everyone

The National Library of Finland is a significant software house providing a variety of platform services to organisational customers in a number of sectors: in addition to libraries, our customers include archives, museums and public sector organisations. The services aimed at the general public are provided in Finnish, Swedish and English.

TEXT KATARIINA KRABBE, PHOTOS MARKO OJA

Finna is the National Library's flagship service. It is Finland's largest online library and the most important search engine for Finnish digital cultural heritage, improved on a continuous basis.

Finna (finna.fi) has been implemented with an open source code, and does not represent an exception in this respect within the National Library. Open-source software is favoured over commercial software because it provides the best opportunities for keeping the development work and problem solving in our own hands.

"Usually, we take an existing open-source software and use it as a base for further development according to our own needs. As far as possible, we also share the results of our own work back, so that they can benefit as many as possible," says Software Developer **Ere Majjala**.

Software developed at the National Library has indeed been taken into use elsewhere as well. UNESCO, for one, and the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) have taken into use Skosmos, a thesaurus publication system developed at the National Library for the purposes of the Finto service.

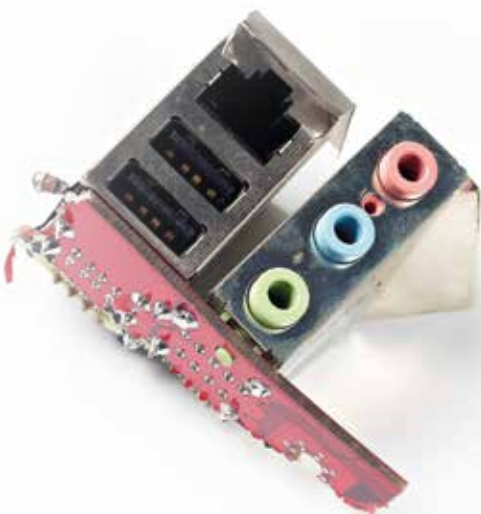
Open source code also brings an international aspect to the work. Changes are reviewed internationally and the software is developed collaboratively.

One of the tasks the National Library is charged with is to produce compatibility services for customer organisations, and it is also easier to make open-source software compatible with other systems than it is do so with commercial software.

"The commercial software used by our customers is often a closed "black box". You cannot find interfaces in them which would allow for integration between services. So in terms of commercial software, our ability to build these interfaces between systems is a question of the good will of the service providers and their customers," says IT Systems Manager **Nina Hyvönen**.

The National Library also supports openness on a broader front. Its mission is to foster cultural heritage, and it aims to make its materials available for everyone as well as possible. Open source code fit this ideology very well.

The library network services employ around a hundred people, of whom roughly 40 work on IT alone. In the future, nearly all of the service units will have IT staff.

TEXT MARJO TIIRIKKA, PHOTO MARKO OJA

A book that used to belong to Mikael Agricola was donated to the National Library

Last spring the National Library of Finland received an important donation when Swiss national Felix Stoll bequeathed a book that used to belong to the home library of reformationist Mikael Agricola to the National Library. Agricola bought the book in 1537, when he was studying at the University of Wittenberg in Germany.

The book consists of two text blocks containing historiographies from late antiquity and the Renaissance. Among other things, the book contains an account of the Gothic Wars, aiming to restore the Roman Empire to its former glory.

We currently know of 11 books that used to belong to Agricola's home library. Four of these works are now in the collections of the National Library. The book collection of Agricola, who would go on to become the bishop of Turku and the father of literary Finnish, was very eclectic.

"Agricola read a lot more than just religious literature, including history, geography and the authors of antiquity. He also read plays and comedies as well as Diogenes Laërtius' work on the lives of famous philosophers," says **Mika Hakkarainen**, the National Library's Chief Information Specialist.

The book's later stages

The library collected by Agricola scattered after his death or, at latest, after his widow's death in 1595. The previous owners of the work now donated to the National Library are revealed in the

markings on the book's inside cover and title page.

Hinricus Huss, who lived in Wismar, on the southern coast of the Baltic Sea, bought the book in 1602. Some two centuries later, the book was bought at an auction by Swedish diplomat **Ulrik Celsing**. It was also through an auction that the book later ended up in Switzerland, after **Felix Stoll** bought it in Stockholm in the early 1990s.

"Stoll was a Fennofile, a friend of Finland, who collected a Fennica library. Stoll served in the Swiss army, through which he apparently forged connections with Finnish colleagues."

In the hands of a conservator

In the National Library, the book first found its way on the desk of conservator **Marleena Vihakara**. She familiarised herself with the work, its history, origin and manufacture. After this, the book was cleaned.

Vihakara discovered some moisture damage in the book, some of which was most easily visible under a UV light. Some of the pages, brittle by moisture damage and with some damage to the corners, had been patched up earlier.

"I'll repair the paper in a manner as harmonious and unnoticeable as pos-

sible, respectful of the original method. Given that this book used to belong to Agricola, my recommendation is that no repairs at all should necessarily be done. The damage is also a part of the book's history. The person in charge of the collection and I will make the final decisions on any conservation measures to be carried out," says Vihakara.

Peter von Bagh's materials published as e-books

Only a week before his death, Peter von Bagh (1943–2014), the grand old man of film culture, donated his entire, vast collection on film literature and his own extensive materials to the National Library. On the same occasion, he authorised Senior Research Fellow Antti Alanen to manage his unpublished works.

TEXT MAARIT SEELING
PHOTO LEHTIKUVA

Peter von Bagh's unfinished *Elokuvan almanakka* — 69 katsetta vuosisadan historiaan, supplemented for the purposes of publication, was published in the summer of 2018 in the National Library's Doria service as an online publication open to everyone. The theme of the work revolves around how momentous events in world history, such as wars, revolutions or the Wall Street crash in 1929, and their repercussions, were reflected in the reality of cinema.

Von Bagh had studied cinematography since the 1950s, and had the chance to meet **Alfred Hitchcock, Fritz Lang** and **Carl Th. Dreyer**, among others. When the French New Wave directors **François Truffaut** and **Jean-Luc Godard** visited Finland, von Bagh was there with his recorder.

"Peter had a real touch, not only for films but also for filmmakers behind the camera. His international network of contacts was considerable. In addition to filmmakers, it included critics, researchers, professionals in the archiving industry and historians," says **Antti Alanen**.

So far, the National Library's von Bagh series includes two published e-books and a list of the collection in von Bagh's film library. *Elokuvan muisti*, published last year, looks at Peter von Bagh in his multiple roles in the field of film culture. The book is an updated version of Peter von Bagh's anniversary book, *Citizen Peter*, first published in 2014.

Half a million file pages

When he died, von Bagh was working on at least 20 book projects, of which the 12-part *Elokuvan historia*

© TEPPU LIPASTI / LEHTIKUVA

Peter von Bagh

series is the most important. The manuscripts were collected on a USB stick, the contents of which Alanen has diligently sorted for more than four years. The digital text materials contained more than 35,000 text files in all.

The works now published as e-books represent the first step of an upcoming major effort to publish all 12 parts of this history of film for the enjoyment of film researchers and enthusiasts alike.

According to **Harri Ahonen**, the National Library's Chief Information Specialist, the National Library's works on film literature were fairly small in number prior to von Bagh's donation.

"The donation represented a new opening for us. Film literature was included in our procurement programme. We're complementing our collection with new works."

In favour of open-access publishing

Open-access publishing increases the visibility of science and society's possibilities to make use of research funded by taxes. This is why the National Library also supports initiatives and projects that promote open-access publishing.

TEXT VESA VILLE MATTILA, PHOTO ADOBE STOCK / ALENKADROJA

The world is producing more scientific knowledge than ever before, but most of it is left behind the paywalls of academic publishers, in scientific journals subject to a subscription fee. This arrangement favours international academic publishers at the expense of citizens, political decision-makers as well as the business and scientific communities, and their need for knowledge.

The situation is the most absurd from the perspective of scientific communities. Most research is produced by publicly funded academic and scientific communities. In addition to their own work, researchers write articles that shed light on the results of their work, which other researchers review on a voluntary basis for scientific publications. Ultimately, academic and scientific communities purchase reading rights to the articles published by academic publishers.

The absurdity is heightened by the bi-directional economic development. At the same time as publishers have raised the prices of their publications, funding for scientific research has declined.

The call for open-access publishing is therefore gaining strength for good reason.

“Open-access publishing means that the information is available for everyone who wants to read it as soon as it is published. Given that scientific results are open in principle, academic and scientific publications should also be open,” says **Arja Tuuliniemi**, Head of Services at the National Library.

The demand for the openness of research funded by tax money can be compared to the use of libraries. It is a question of citizens' rights.

“Thanks to open-access publishing, society's decision-makers and, say, start-up companies can account for the latest research result in their activities. It also improves organisations' chances for cooperation,” says Tuuliniemi.

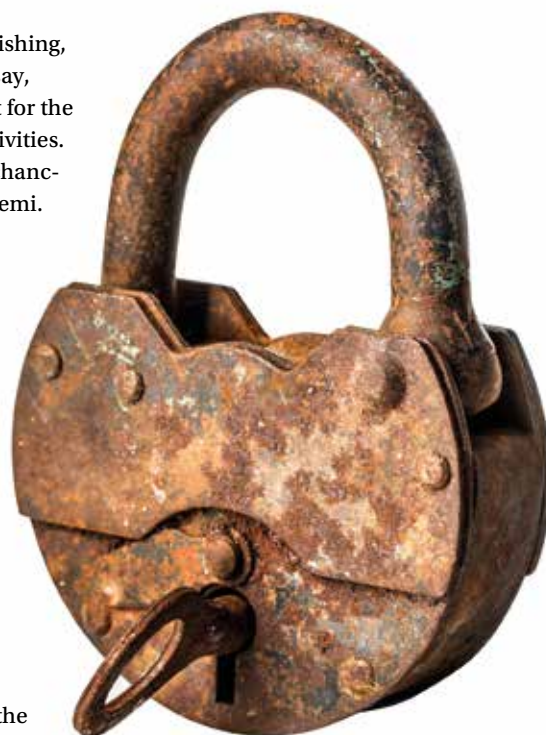
Research funders are tightening criteria

In August 2018, European research funders published the Plan S initiative. By 2020, the results of the research funded by the parties involved in the initiative should be published either in entirely open-access academic publications or on open-access publication platforms.

“Funders are in the position to make demands on how the research is conducted and how the

results are published. At the moment, the funders are thinking about the way in which Plan S will influence their funding decisions,” says Tuuliniemi.

So far, Plan S has secured the commitment of some twenty primarily European research funders. The National Library of Finland also supports the initiative's goals.

**FRÅN TÄRNINGAR TILL
ETTOR OCH NOLLOR**
200 år av spelande
i Finland

**FROM DICE
TO BYTES**
200 years of
Finnish gaming

NOPISTA BITTEIHIN

200 vuotta suomalaista pelaamista

Näyttely Kansalliskirjaston
Galleriassa 8.2.2019 alkaen